

РЕШЕНИЕ

КАРАР

с. Печищи

28.11.2018

№44-217

**Татарстан Республикасы Югары Ослан муниципаль районы Печищи
авыл жирлеген төзекләндерү кагыйдәләрен раслау турында**

06.10.2003 ел, № 131-ФЗ "Россия Федерациясендә жирле үзидарә оештыруның гомуми принциплары турында" Федераль закон нигезендә, Югары Ослан муниципаль районының Печищи авыл жирлеге Уставына таянып, Печищи авыл жирлеге территориясендә төзекләндерү объектларын чисталыкта һәм тәртиптә тотуга бердәм таләпләр билгеләү, тулаем төзекләндерү дәрәжәсен күтәрү максатыннан,

**Югары Ослан муниципаль районы Печищи авыл жирлеге Советы
карап чыгарды:**

1. Татарстан Республикасы Югары Ослан муниципаль районының Печищи авыл жирлеген төзекләндерү кагыйдәләрен яңа редакциядә расларга (1нче Кушымта).

2. Печищи авыл жирлеге Советының "Татарстан Республикасы Югары Ослан муниципаль районы Печищи авыл жирлеге территориясен төзекләндерү кагыйдәләрен раслау турында" 17.12.2015 года № 4-28 карарын үз көчен югалткан дип танырга.

3. Әлеге карарны Татарстан Республикасының хокукый мәгълүмат рәсми порталында, Югары Ослан муниципаль районының рәсми сайтында урнаштырырга, шулай ук Печищи авыл жирлегенә мәгълүмат стендларында халыкка житкерергә.

**Совет Рәисе,
Югары Ослан муниципаль районы
Печищи авыл жирлеге Башлыгы**

Л.В. Яковлев

Югары Ослан муниципаль
районы
Печищи авылы жирлеге
Советының 2018 елның 28
ноябрь № 44-217 карарына
1 нче
Кушымта

ТАТАРСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ ЮГАРЫ ОСЛАН МУНИЦИПАЛЬ РАЙОНЫ ПЕЧИЩИ АВЫЛ ЖИРЛЕГЕН ТӨЗЕКЛЭНДЕРҮ КАГЫЙДЭЛӘРЕ

1. Гомуми нигезләмәләр

1. Печищи авыл жирлеген төзекләндерү кагыйдәләре (алга таба текст буенча - Кагыйдәләр) «Россия Федерациясендә жирле үзидарә оештыруның гомуми принциплары турында» 2003 елның 6 октябрдәге 131-ФЗ номерлы Федераль законны үтәү йөзеннән, әйләнә-тирә мохитне саклау, халыкның санитар - эпидемиологик иминлеге турында федераль канунга, Россия Федерациясенә, Татарстан Республикасының башка норматив-хокукый актлары һәм Печищи авыл жирлегенә (алга таба-жирлек) муниципаль норматив-хокукый актлары нигезендә эшләнә.

2. Әлеге кагыйдәләр оештыру-хокукый формасына бәйсез рәвештә барлык юридик һәм физик затлар тарафыннан үтәлергә тиеш.

3. Әлеге кагыйдәләр жирлек территориясендә эшли һәм таләпләр билгели:

1) алар урнашкан биналарны (торак йортларны да кертеп), корылмаларны һәм жир кишәрлекләрен, тиешле биналарның һәм корылмаларның тышкы күренешен карап тоту буенча;

2) төзекләндерү һәм аларны үтәү буенча эшләр исемлегенә;

3) бина милекчеләренә (аларда биналарның) һәм корылмаларның якын-тирә территорияләргә төзекләндерүдә катнашу тәртибен билгеләүгә;

4) жирлек территориясен төзекләндерүне оештыру (урамнарны яктырту, территорияне яшелләндерү, урам исемнәре һәм йортлар номерлары белән күрсәткечләр кую, кече архитектура формаларын урнаштыру һәм карап тоту) буенча.

4. Территорияләргә төзекләндерү элементларын проектлау һәм урнаштыру шәһәр төзелеш һәм жир законнары, махсус нормалар һәм кагыйдәләр, дөүләт стандартлары, жирлекнең генераль планы, жирдән файдалану һәм төзелеш кагыйдәләре, билгеләнгән тәртиптә расланган проект документлары нигезендә тормышка ашырыла.

2. Төп төшенчәләр

5. Әлеге кагыйдәләргә гамәлгә ашыру максатларында түбәндәге

төшенчэлэр кулланыла:

жирле эһемияттэге автомобиль юлы - транспорт чаралары хэрэкэте өчен билгелэнгән һәм автомобиль юлына бүлөп бирелгән полоса чикләрндә һәм аларда урнашкан жир кишәрлекләрэн яисә конструктив элементлар (юл полотносы, юл өслеге һәм мондый элементлар) һәм аның технологик өлөшө булган юл корылмалары-саклагыч юл корылмалары, ясалма юл корылмалары, житештерү объектлары, автомобиль юлларын төзөкләндерү элементларын үз эченә алган транспорт инфраструктурасы объекты;

өлөгө Кагыйдәләрдә каралган очрақларда, архитектура яктырткычы-кичке вакытта сәнгать-чагылдыру мохитен формалаштыру, аерым торучы бинаны яки корылманы, биналар комплексын, мәдәни мирас объектларын, 1959нчы елдан өлкәнрәк төзү датасы белән, тарихи биналар, жирлек территориясендә урнашкан төзөкләндерү элементлары, архитектура-ландшафт объектлары;

фасадның архитектур үзенчәлекләре-фасадның, әйләнә-тирә шәһәр төзелешө мохитенә конструктив һәм эстетик сыйфатларын чагылдыра торган бик яхшы характеристика (стиль һәм композицион бөтөнлек, ритм, ярашлылык һәм пропорциональ булу, визуаль кабул итү, ачык һәм ябык киңлекләр балансы);

фонсыз конструкцияләр- конструкция аерым хәрәфләрдән, билгеләнүләрдән, билгеләрдән, декоратив элементлардан торган тышкы мәгълүмат чараларын әзерләү ысулы;

территорияне төзөкләндерү - өлөгө Кагыйдәләр белән билгелэнгән чаралар комплексын тормышка ашыру максатында, жирлек территориясенә санитар һәм эстетик торышын тәэмин итүгә һәм яхшыртуга, жирлек территориясен һәм аның территориясендә урнашкан объектларны, шул исәптән гомуми файдаланудагы территорияләрне, жир кишәрлекләрэн, биналарны, корылмаларны, әйләнә-тирә территорияләрне карап тотуга юнәлтелгән эшчәнлек;

вертикаль яшелләндерү- аларга стационар һәм мобиль яшел үсентеләр урнаштыру өчен, балкон, лоджия, галерея, терәк диварлар һ.б. кертөп, биналарның һәм корылмаларның алгы өслөкләрэн куллану;

витрина-фасадның бер өлөшөн биләп торган тоташ пыяла рәвешендәгө пыялалы тишек (тәрәзә, витраж) ;

барлыкка килгән төзелешнә тышкы күренешө - жирлекнә тышкы күренешөн формалаштыручы биналарның һәм территорияләрнә архитектур-сәнгать һәм шәһәр төзелешө үзенчәлекләре;

яктыртуның тышкы ысулы-мәгълүмати конструкцияне яктырту ысулы, шул ук вакытта мәгълүмат кыры аңа жибәрелгән ут чыганагы белән яктыртыла;

квартал эчендәгө (жирле) юл-магистраль урамнардан торак йортлар төркемнәрәнә һәм кварталның башка урыннарына транспорт һәм жәяүлеләр хәрәкәте өчен билгелэнгән автомобиль юлы;

төзөкләндерүне торгызу-юлның бөтөн киңлегенә асфальт катламын сыйфатлы торгызу, хужалык юлы, тротуар, бордюр таш урнаштыру,

туфракның уңдырышлы катламын торгызу, газон үләннәре чәчү һәм бозылган урыннарға яшел үсентеләр утырту өчен тырмалау, газоннарға ремонт ясау, реклама конструкцияләрен һәм төзекләндерүнең башка элементларын торгызуны үз эченә алган эшләр комплексы;

газон - утырту өчен, парк корылмалары һәм ландшафт композициясенә мөстәкыйль элементның фоны булган орлык чәчү өчен махсус сайланган үлән орлыгы белән чәчелә торган үлән катламы, шулай ук табигый үлән үсемлеге;

жирлек территориясе-жирлек чикләрендәге территория;

декоратив-монументаль сәнгать-ул төзекләндерү элементлары, шул исәптән массакуләм йөрү биналары һәм корылмалары, гомуми файдаланудагы территорияләр өчен декоратив-сәнгать бизәлеше кулланып махсус билгеләнгән кече архитектура формалары;

декоратив-сәнгать бизәлеше-монументаль яки декоратив скульптура, монументаль яки декоратив рәсем сәнгате, мурала, мозаика, орнамент, стрит-арта, инсталляция, барельеф, нәфис металл һәм объектның матурлыгы һәм имиджын арттыруга йогынты ясый торган декоратив-монументаль сәнгать элементлары;

мәгълүмат тапшыруның динамикалы ысулы-мәгълүмат алмашуны күз алдында тоты торган электрон чыганаclarны һәм таблоларны кулланып мәгълүмат тапшыру ысулы;

йорт-ишегалды корылмалары булган шәхси торак йорт һәм әлеге йорт урнашкан жир участогы;

ишегалды корылмалары-жир кишәрлегендә урнашкан вакытлыча ярдәмче корылмалар (нәүрәп, күгәрчен оялары, сарайлар һ.б.);

бина-капиталь төзелеш объекты, ул автоном рәвештә төзелергә, төзекләндерелергә һәм кулланылырга мөмкин булган бердәм күләмле төзелеш системасын тәшкит итә (төзелешкә бер рөхсәт нигезендә төзелгән);

массакуләм йөрү корылмалары- биналарның гомуми мәйданы 1500 кв. метрдан артып киткән сәүдә объектлары, административ биналар, күп функцияле үзәкләр, жәмәгать туклануы предприятиеләре, тамаша объектлары (мәдәни, спорт, театр, күңел ачу үзәкләре);

яшел үсентеләр-табигый һәм ясалма рәвештә барлыкка килгән агач-куак һәм үләннәр жыелмасы (шул исәптән парклар, урманнар, аеруча саклаулы табигать территорияләре, бульварлар, скверлар, бакчалар, газоннар, чәчәк түтәлләре, шулай ук аерым торучы агачлар һәм куакларны да кертеп);

жир кишәрлеге - аны аерым бер әйбер сыйфатында билгеләргә мөмкинлек бирә торган жир өслегенә бер өлеше;

жир эшләре-жирне чыгару, грунт жәю, жирлек территориясенә камилләштерелгән яки грунт катламын бозып яисә юлларны һәм тротуарларны жәю (каплау) белән бәйлә эшләр;

инженерлык коммуникацияләре-инженерлык-техник тәмин итү челтәрләре: суүткәргеч, канализация, жылылык, торба үткәргечләр, электр тапшыру линияләре, элемент һәм башка инженерлык корылмалары, жирлек территориясендә булганнары яисә сузыла торган яки башка инженерлык

корылмалары;

авыл жирлегенен тарихи территорияләре- махсус жирлек эһәмиятендәге территорияләр, аларга карата тышкы мәғлүмат урнаштыруның рөхсәт ителгән һәм рөхсәт ителми торган XI гасыр башыннан алып 1959нчы елга кадәр чорда үзләштерелгән төрләр, шул исәптән мондый корылмаларга карата таләпләр, Россия Федерациясе халыкларының мәдәни мирас объектлары (тарих һәм мәдәният һәйкәлләре), аларны саклау һәм куллану турында Россия Федерациясе законнары нигезендә билгеләнгән. Жирлекнең тарихи территорияләренең гомуми чикләре жирлек Башкарма комитетының муниципаль хокукый актлары белән раслана;

түбә яшелләндерү-аларда архитектура-ландшафт объектлары (газоннар, чәчәк түтәлләре, бакчалары, агачлар һәм куаклар белән майданчыклар һәм башкалар) төзү өчен бина һәм корылмаларның түбәләрен куллану;

яңгыр канализациясе (су канализациясе) - өске (яңгыр, кар сулары), су сибү һәм дренаж суларын транспортлау өчен билгеләнгән (желоблар, яңгыр кирәк-яраклары, лотоклар һәм торбалар) технологик бәйлә инженерлык корылмалары комплексы;

яктылык - яктылык агымының характеристикасын алмаштыруны күздә тотат торган (төс, ачыклык, яндыру тәртибе һ.б.) светодинамик нәтижә;

тышкы яктырту-тәүлекнең караңгы вақытында магистральләре, урамнарны, майданнарны, паркларны, скверларны, бульварларны, ишегалларын һәм жирлекнең жәяүлеләр юлларын яктырту өчен билгеләнгән элементлар жыелмасы;

килеп туган төзелешнең тышкы архитектур йөзен бозу-урнаштыруга рөхсәт ителгән һәм рөхсәт ителмәгән тышкы мәғлүмат урнаштыру чараларының төрөнә карата таләпләрне, шул исәптән әлеге Кагыйдәләр белән билгеләнгән тышкы күренешләргә яки мондый конструкцияләре урнаштыру урынына таләпләрне, гамәлдәге жирлек төзелешенең тышкы архитектур йөзен саклау зарурлығын исәпкә алып, үтәмәү;

рөхсәтсез 50 кв. метрдан артык майданда һәм 30 куб. метрдан артык күләмдә чүплек-рөхсәтсез калдыклар ташлау (урнаштыру) яисә каты көнкүреш калдыклары, эре габаритлы төзелеш калдыклары, юридик яки физик затлар эшчәнлегенә барышында барлыкка килгән башка чүп-чар ташлау;

стационар булмаган сәүдә объекты-жир кишәрлегенә белән бәйлә булмаган вақытлыча корылма яки вақытлыча конструкция, күчмә корылмалардан тыш, сәүдә объекты (павильон һәм киоск);

яшелләндерү-муниципаль берәмлек мөхитен үсемлек компонентларын актив куллану белән тәмин итүче территорияне төзекләндерү һәм ландшафт ясау элементы, шулай ук инженерлык эзерлегенен төрле төрләр бунча эшләр үткөрү (вертикаль планлаштыру, террасалау, кронлаштыру һәм башкалар) һәм яшелләнделгән территорияләре төзекләндерү: агачлар, шул исәптән эре агачлар, куаклар утырту, үләнле газоннар, чәчәк түтәлләре, алпинарийлар һәм рокарийлар булдыру, махсус бакчалар һәм башкалар белән бәйлә комплекслы процесс;

гомуми файдаланудагы яшелләнделгән территорияләр - гомуми

файдалану территориялөрөндө урнашкан скверлар, парклар, бакчалар һәм бульварлар;

чиклэнгэн файдаланудагы яшеллэндерелгэн территорияләр - предприятиелэрнең, оешмаларның, учреждениелэрнең, торак кварталларның яшеллэндерелгэн территорияләре;

махсус билгелэнештәге яшеллэндерелгэн территорияләр-санитар зоналар, су саклау зоналары, зиратларны яшеллэндерү, үсентеләр питомниклары;

аеруча саклаулы табигать территорияләре - су өслеге һәм һава тирәлеге, аларда аерым табигать саклау, фәнни, мәдәни, эстетик, рекреацион һәм сәламәтлэндерү эһәмияткә ия булган объектлар урнашкан, алар жирле үзидарә органнары карарлары белән тулысынча яки өлөшчә хужалык куллануыннан алынган һәм алар өчен махсус саклау режимы билгелэнгән табигый комплекслар һәм объектлар урнашкан жир участкалары;

жәмәгать транспортын көтү тукталышы-жәмәгать транспорты тукталышлары, пассажирларны утырту һәм төшерү зонасы һәм жәмәгать транспорты пассажирларын көтү зонасы булган махсус жиһазландырылган майданчык;

пыяла фасад-фасадның бөтен яссылыгы белән тоташ пыяладан эшлэнгән фасад яки аның шактый өлөшө;

яктырткычның ачык ысулы- ут чыганагы аны таратканда каршылыкларга очрамаган мөгълумат конструкциясен яктырту ысулы;

жирлек панорамасы-ачык киндөктән кабул ителә торган (яр бие, майдан, су объектлары акваторияләре, күренеп торган һәм күзөтү майданчыклары), жирлек биләмәсен һәм силуэтын ачып бирүче;

бинаның фасадларын (фасадларның төс ягыннан чишелеш) колористик хәл итү паспорты-жирлек территориясендә урнашкан аерым торган бинаның фасадын бер архитектура һәм төс чишелешен билгели һәм аның тышкы бизәлешенә таләпләрне билгели торган килешенгән һәм билгелэнгән тәртиптә расланган документ;

жирлек урамнарының перспективасы-композицион, стиль һәм сэнгатъ характеристикалары булган алдагы фронт һәм урамнарның силуэтын формалаштыручы жирлек мохит фрагментын визуаль кабул итү;

жәяүлеләр зоналары-транзит хәрәкәт итү максатларында һәм билгеле бер характеристикаларга ия булган жир өсте һәм жир өсте жәмәгать транспорты тукталышлары, хезмәт күрсөтү объектларының, тарих һәм мәдәният һәйкәлләренен, рекреацияләрнен һ.б.ның югары концентрациясе, жәяүлеләр агымының суммар тыгызлыгы. Жәяүлеләр зоналары эспланадаларында, жәяүлеләр урамнарында, торак пункт майданының жәяүле өлөшлөрөндә формалашырга мөмкин;

йорт яны территориясе-күпфатирлы йорт урнашкан жир участогы, яшеллэндерү һәм төзеклэндерү элементлары белән, әлегә йортка хезмәт күрсөтү, эксплуатацияләү һәм төзеклэндерү өчен билгелэнгән һәм күрсөтелгән жир кишәрлегендә урнашкан объектлар;

якын-тирә территория-бина, корылмалар, коймалар, төзелеш мәйданы, сәүдә, реклама объектлары, бирелгән жир участогы чикләре, шулай ук милектә булган башка объектлар, кулланышта (биләмәдә) булган һәм билгеләнгән тәртиптә төзекләндерелгән тиешле территория;

продуктив хайваннар һәм кош –сөт, йон, йомырка һәм башкалар кебек азык-төлек алу өчен берничә тапкыр яки даими кулланыла торган хайваннар һәм кошлар;

тышкы мәгълүмат чараларын (паспорт) урнаштыру проекты-төзекләндерү элементларының тышкы кыяфәтен һәм урнашу урынын билгели торган Башкарма комитет карары белән расланган, ә атап әйткәндә тышкы мәгълүмат чараларын билгели торган һәм аны идентификацияләү өчен кирәкле башка белешмәләрне үз эченә алган билгеләнгән формадагы документ;

территорияне санитар чистарту-билгеле бер территориядән каты көнкүреш һәм зур габаритлы калдыкларны жыю, чыгару һәм утильләштерү (зарарсызландыру) ;

ут коробчасы-тышкы мәгълүмат чараларын эзерләү ысулы, аның белән конструкция бер күләмдә яки эчке яктырткыч белән күләмле элементлар булып тора;

авыл хужалыгы хайваннары - терлекчелек һәм башка авыл хужалыгы продукциясе житештерү өчен кулланыла торган хайваннар, кыйммәтле мехлы хайваннар, куяннар, умарталар һәм башкалар;

махсулаштырылган оешмалар- төзелгән муниципаль контрактлар нигезендә жирлек территориясен төзекләндерү өлкәсендә эшчәнлекнең махсус төрләрен гамәлгә ашыручы төрле оештыру-хокукый формадагы юридик затлар;

территорияләргә карап тоту-биналар, корылмалар, кече архитектура формалары, коймалар, төзелеш мәйданчыклары, яшел утыртмалар, жир кишәрлегендә урнашкан транспорт инфраструктурасы объектларын үз вакытында ремонтлау һәм карап тоту белән бәйлә чаралар комплексы;

жирле эһәмияттәге юлларны карап тоту - юл, юл корылмаларының, юлларны комплекслы төзекләндерү элементларының транспорт-эксплуатация торышы тәэмин ителә торган эшләр комплексы;

тышкы мәгълүматны урнаштыру чарасы (вывеска) - бина, корылмаларны, шул исәптән кулланучыларга "Кулланучылар хокукларын яклау турында" Федераль законның 9нчы маддәсе көчә нигезендә мәжбүри булган мәгълүматны житкерү өчен, шулай ук оешманың фирма исеме, урнашу урыны (адресы) һәм аның эш режимы турында мәгълүмат булган территорияне төзекләндерү элементлары, шулай ук тиешле мәгълүматны үз эченә ала торган товар сату, хезмәт күрсәтү урынында билгеләнә торган мәгълүматни конструкция булып тора, яки гадәти эшлекле әйләнеш аркасында урнаштырыла һәм реклама белән бәйлә максатларны күздә тотмый. "Тышкы мәгълүматны урнаштыру чаралары" һәм "тышкы мәгълүмат чарасы" төшенчәләре бердәй;

супер графика-аны визуаль кабул итүне көчәйтә торган фасадларны

архитектур-сәнгатьчә бизәү алымнарының (рәсем, орнамент, барельеф, мозаика) берсе;

тактиль катлам-өслек катламының фактурасын сизелерлек үзгәртү белән каплау;

аерым жирлек әһәмиятендәге территорияләр- жирлек территориясенә аерым статусына һәм (яки) югары мәдәни - рекреацион һәм социаль кыйммәтенә ия булган территориясенә әлегә Кагыйдәләр белән жирлекнең тышкы архитектур йөзен саклау максатларында тышкы мәғлүмат урнаштыруның рөхсәт ителгән һәм рөхсәт ителмәгән төрләре, шул исәптән мондый корылмаларга карата таләпләр;

территорияләргә жыештыру-житештерү һәм куллану калдыкларын жыю, махсус билгеләнгән урыннарда чыгару, башка чүп-чар, кар чыгару, шулай ук халыкның экологик һәм санитар-эпидемиологик иминлеген тәмин итүгә һәм әйләнә-тирәлекне саклауга юнәлтелгән башка чаралар;

гомуми файдаланудагы территорияләр - жирлек мохитенә эстетикасына югары таләпләр куелган урамнар һәм гомуми файдаланудагы территорияләр;

вәкаләтле орган –үз компетенциясе чикләрендә жирлек территориясен төзекләндерү эшен оештыру, координацияләү һәм контрольдә тотуны гамәлгә ашыручы асыл жирлегә Башкарма комитеты;

фасад - бинаның тышкы ягы (төп, ян ягы, ишегалды);

фон конструкцияләре-хәрәфләр, билгеләнүләр һәм декоратив элементлар фон өслегендә урнашкан тышкы мәғлүмат чараларын эзерләү ысулы;

фриз – горизонталь сызык рәвешендәге фасадның яки козырекның декоратив элементы;

фронтон – түбәдән өстәрәк чыгып торучы бина фасадының йомгаклаучы өлеше, соңгы катның тәрәзәләренә өске өлешенән алып яки фасадның чыгып торучы элементларының өске өлешенә кадәр үлчәнүче өлеше;

төзекләндерү элементлары - декоратив, техник, планлаштыру, конструктив жайланмалар, яшелләндерү элементлары, жиһазларның һәм бизәлешнең төрле төрләре, шул исәптән биналарның фасадлары, корылмалар, кече архитектура формалары, стационар булмаган объектлар, тышкы мәғлүматны урнаштыру чаралары һәм территорияне төзекләндерүнең состав өлеше буларак кулланыла торган күрсәткечләр.

3. Жирлек территорияләргә төзекләндерү, карап тоту һәм жыештыру буенча гомуми таләпләр

6. Төзекләндерү, карап тоту һәм жыештыру өчен жирлек территориясе һәм анда урнашкан барлык биналар (шул исәптән торақ йортлар) һәм корылмалар (алга таба - биналар, корылмалар) керә.

7. Гомуми файдаланудагы территорияләргә, шул исәптән урамнар, юллар, жирле әһәмияттәге автомобиль юллары, яр бие, скверлар, пляжлар, башка объектлар белән шөгыйльләнүче жир кишәрлекләргә карап тотуны һәм

жыюны оештыруны вәкаләтле орган үз вәкаләтләре чикләрендә гамәлгә ашыра.

8. Оештыру-хокукый рәвешләренә карамастан, физик һәм юридик затлар милек хокукындагы жир участогы территориясен һәм аның янәшәсендәге территорияләренә, шулай ук гамәлдәге законнарда һәм әлеге Кагыйдәләрдә каралган күләмдә биналар, корылмалар территориясен үз акчалары исәбеннән мөстәкыйль яисә махсус оешмаларны жәлеп итү юлы белән карап тотуны һәм жыюны гамәлгә ашыралар.

Әгәр бина, корылма милек хокукында яки башка әйбер хокукында булса, яисә берничә кешегә мәжбүри хокукта булса, жыештырылырга тиешле территория милек хокукындагы өлешкә яки күчемсез милек объектындагы башка хокукка пропорциональ рәвештә билгеләнә.

Жир участогы территориясендә төрле затларга караган берничә бина, корылмалар булса, территорияне карап тоту һәм жыештыру чикләре якларның килешүе белән билгеләнә ала.

Килешү булмаганда, жыештырылырга тиешле территория барлык милекчеләр яки биналарның, корылмаларның хужалары (кулланучылары) арасында тигез өлешләрдә билгеләнә.

Физик яки юридик зат карамагында булган жир кишәрлеге билгеләнгән тәртиптә рәсмиләштерелмәгән очракта, жир кишәрлегенә фактта барлыкка килгән чиге буенча жыештырылырга тиеш.

Әгәр бина, корылма милек хокукында яки башка әйбер хокукында булса, берничә кешегә мәжбүри хокукта булса, фасадны карап тоту яклар килешүе белән билгеләнә ала.

Килешү булмаганда фасадны тоту милек хокукындагы өлешкә яки күчемсез милек объектына башка хокукка пропорциональ рәвештә башкарыла.

9. Жирле әһәмияттәге автомобиль юлларын карап тоту һәм жыештыру муниципаль заказны урнаштыру нәтижәләре буенча әлеге эш төрләрен үткәргә конкурс откан махсуслаштырылган оешмалар тарафыннан гамәлгә ашырыла.

10. Күпфатирлы йортларның йорт яны территорияләрен карап тоту һәм жыештыру күпфатирлы йортлар белән идарә итүнең бер ысулына туры китереп башкарыла: торак милекчеләре ширкәте яки торак кооперативы яки башка махсуслаштырылган кулланучылар кооперативы, күпфатирлы йортта гомуми милекне карап тоту һәм ремонтлау эшләрен башкаручы идарәче оешма (алга таба - идарәче оешмалар) тарафыннан.

11. Шәхси торак йортларның территорияләрен карап тоту һәм жыештыру мондый йортларның милекчеләре (яллаучылар) тарафыннан гамәлгә ашырыла.

12. Яшелләндрерү һәм төзекләндрерү элементларын карап тотуны һәм карауны гамәлгә ашыралар:

1) бирелгән жир кишәрлеге чикләрендә-жир кишәрлегенә милекчеләре яисә башка хокук ияләре;

2) гомуми файдаланудагы яшелләндререлгән территорияләр чикләрендә-

муниципаль заказны урнаштыру нәтижәләре буенча әлеге эшләр башкаруга конкурс откан вәкаләтле орган яки махсушлаштырылган оешма;

3) чикләнгән файдаланудагы яшелләндерелгән территорияләр (предприятиеләр, оешмалар, учреждениеләр) һәм махсус билгеләнештәге (санитар зоналар, су саклау зоналары, зиратлар, питомниклар) чикләрендә-әлеге объектларның хужалары;

4) йорт яны территорияләре чикләрендә - күпфатирлы йортларда торак биналарның милекчеләре яки идарәче оешмалар;

5) жир өсте коммуникацияләренә, шул исәптән электр челтәрләре, яктырту челтәрләре, радиолинияларның сак зоналарында-күрсәтелгән коммуникацияләренә хужалары;

6) жир асты коммуникацияләренә сак зоналарында (әгәр урнаштыру рөхсәт ителгән булса) - күрсәтелгән коммуникацияләренә хужалары.

13. Урам һәм юллардан жир асты һәм өслек сулары бүлеп бирү өчен билгеләнгән кюветларны, торбаларны, дренаж корылмаларын чистарту, яңгыр канализациясе коллекторларын һәм яңгыр кирәк-яраклары коеларын чистарту аларны эксплуатацияләүче оешмалар тарафыннан башкарыла.

14 . Жәмәгать бәдрәфләрен урнаштыру һәм карап тоту тәртибе гамәлдәге законнар, санитар кагыйдәләр һәм нормалар нигезендә билгеләнә.

Бәдрәфләренә санитар һәм техник торышын, алар карамагында булган милекчеләр, хужалар, арендаторлар яки махсус оешмалар тәэмин итәләр.

15. Төзекләндерү эшләрен башкаруның вакытлылыгы, объектларның тиешле санитар һәм техник торышын тәэмин итүне исәпкә алып, эшләренә заказчысы тарафыннан билгеләнә.

16. Жирлек территориясен карап тоту һәм жыештыру чикләре физик һәм юридик затлар тарафыннан бирелгән жир кишәрлеге чикләре (әгәр жир участогы билгеләнгән тәртиптә рәсмиләштерелмәгән булса, фактта урнашкан жир участогы чиге буенча) һәм бина, корылма милекчеләренә әлеге Кагыйдәләренә IIIнче бүлеге нигезендә тирә-як территорияләрен төзекләндерүдә катнашу тәртибе нигезендә билгеләнә.

17. Вәкаләтле орган жирлек территориясен, шул исәптән гомуми файдаланудагы территорияләренә, билгеләнгән вәкаләтләр чикләрендә карап тоту һәм жыештыру эшләренә үтәләшен контрольдә тотат.

III. Алар урнашкан биналар, корылмалар һәм жир кишәрлекләрен, фасадлар һәм коймалар, юллар, шәхси торак йортлар, яңгыр канализациясе челтәрләре, смотр һәм яңгыр коесы, су жибәрү корылмалары, техник элемент чаралары, тышкы яктырту объектлары, кече архитектура формалары, стационар булмаган объектлар, төзелеш эшләре, жирләү урыннары, автотранспорт чараларының тышкы кыяфәтен, озак вакытлы һәм кыска вакытлы саклау стоянкаларын карап тоту буенча таләпләр.

Жирлек территориясен бәйрәмчә бизәү

Алар урнашкан биналарны, корылмаларны һәм жир кишәрлекләрен карап тоту буенча гомуми таләпләр

18. Алар урнашкан биналарны, корылмаларны һәм жир кишәрлекләрен милекчеләр яки башка хокук ияләре мөстәкыйль рәвештә яки махсус оешмаларны үз акчалары хисабына жәлеп итү юлы белән гамәлгә ашыра.

19. Алар урнашкан биналарны, корылмаларны һәм жир кишәрлекләрен карап тоту, алар урнашкан биналарны, корылмаларны һәм жир кишәрлекләрен карап тотуны төзекләндерүне үз эченә ала:

1) биналарның, корылмаларның фасадларын карап тоту;

2) жир кишәрлеген жыештыру һәм санитар-гигиеник чистарту;

3) гражданныр, оешмалар һәм шәхси эшмәкәрләр эшчәнлеге нәтижәсендә барлыкка килгән житештерү һәм куллану калдыкларын жыю һәм чыгару;

4) жир кишәрлегендә урнашкан яшелләндерү һәм төзекләндерү элементларын карап тоту һәм карау.

20. Бина фасадлары, корылмалар төзелеш өлешендә, декоратив бизәкләү һәм инженерлык элементларында төзелеш өлешендә күренми торган жәрәхәтләр булырга тиеш түгел һәм тиешле эстетик торышта булырга тиеш.

Бинаның фасады буяуына зыян килү фасадының гомуми мәйданының 1% тан артмаска тиеш.

Биналарның, корылмаларның фасадларын карап тоту

21. Биналарның, корылмаларның фасадларын карап тоту үз эченә ала:

21.1. конструктив элементларны һәм фасадларны, шул исәптән керү ишекләре һәм козырекларны, балкон һәм лоджия, карниз, крыльцо һәм аерым баскычлар коймаларын, витриналарны, декоратив детальләрне һәм башка конструктив элементларны үз вакытында төзекләндерүне һәм торгызуны, аларны буяуны;

21.2. су агып төшү урыннарының, су торбаларның һәм су ага торган торбаларның төзек хәлдә булуын һәм эшчәнлеген тәмин итү;

21.3. герметизация, жөйләрне, ярыкларны һәм жимерелгән урыннарны төзәтү;

21.4. керү төркемнәрен, отмостваларны, цоколь тәрәзәләрен һәм подвалларга килү юлларын торгызу, ремонтлау һәм үз вакытында чистарту;

21.5. аларның торышы һәм эксплуатацияләү шартлары белән бәйлә рәештә фасад өслекләрен, шул исәптән фасад элементларын вакытында чистарту һәм юдыру;

21.6. тәрәзәләр һәм витриннарны, элмә такталарын һәм күрсәткечләрне үз вакытында юу;

21.7. язулардан, рәсемнәр, игъланнар, плакатлар һәм башка мәгълүмати-басма продукциядән, шулай ук төшерелгән граффитидан чистарту.

22. Биналар, корылмалар, төзелгән-торак булмаган биналарның милекчеләре, һәм тиешле бурычлар йөкләнгән башка затлар:

22.1. кирәк булганда, эмма елга бер тапкырдан да ким булмаган , фасадларны чистартырга һәм юарга;

22.2. кирәк булганда, язын (жылыту системаларын сүндергәннән соң)

һәм көзен (жылыту сезоны башланганчы) ике тапкырдан да ким булмаган, кагыйдә буларак, эчке һәм тышкы тәрәзэләрнең өслекләрен, балкон һәм лоджий ишекләрен, подъездларга керү ишекләрен чистарталар һәм юалар;

22.3. фасадның фактик торышын исәпкә алып, 5-6 ел эчендә даими рәвештә агымдагы ремонт үткәрәләр;

22.4. фасадның аерым элементларына (цоколь, крыльцо, баскычлар, приямкалар, керү ишекләре, капка, цоколь тәрәзэләре, балконнар һәм лоджиялар, су торбалары, тәрәзә култыклары, линия ачышлары һәм башка конструктив элементлар) ремонт ясыйлар;

22.5. чыгып торучы фасад конструкцияләрен жимерелү куркынычы янаган очракта сак-кисәтү чаралары (коймалар, челтәрләр урнаштыру, элементның жимерелә торган өлешен демонтажлау) башкаралар;

22.6. әгәр мондый элмә эксплуатацияләnmәсә (арендатор (субарендатор) булмаса һәм башка очракларда) тышкы мәгълүматны (элмә) урнаштыру чарасын демонтажлылар.

23. Фасадларны кулланганда рөхсәт ителми:

23.1. биналарның һәм корылмаларның фасадлары өслегенә зыян китерү (пычрату): су агызу, буяуны куптару, ярыклар ясау, штукатурканы куптару, тышланган өлешкә, кирпичкә зыян китерү, тимер-бетон конструкцияләрен саклану катламын куптару һ.б.;

23.2. панель араларындагы герметизацияне бозу;

23.3. штукатурка, тышланган өлеше, фасадларның аскы өлеше, биналар яки корылмаларның буяу катламын, шул исәптән тәрәзә, керү приямкалары конструкциясен бозу (куптару, пычрату);

23.4. биналарның һәм корылмаларның чыгып торучы алгы якларына: балконнар, лоджий, эркерлар, тамбурлар, карнизлар, козыреклар һ.б зыян китерү (пычрату);

23.5. балкон коймалары, лоджий, парапетларны һ.б. жимерү (пычрату);

23.6. вәкаләтле орган белән килештерелгән паспортсыз, бинаның фасадында һәм (яки) түбәсендә, тышкы мәгълүматны урнаштыру чаралары корылмасында, билгеләнгән такталардан, режимлы табличклардан тыш, урнаштыру һәм эксплуатацияләү;

23.7. аларны алга таба куллану максатында афишалар, игъланнар, плакатлар һәм башка мәгълүмати-басма продукцияне биналарның һәм корылмаларның, шул исәптән капитал булмаган, фасадларда, тәрәзэләрдә (шул исәптән тәрәзәнең эчке ягыннан), ишек һәм корылмаларның ишекләрендә (шул исәптән эчке яктан);

23.8. фасадларның архитектур, төсле чишелешен үзгәртү, биналарның һәм корылмаларның милекчеләренә күпфатирлы йорттагы биналарның, корылмаларның хужасы ризалыгыннан башка бина һәм корылмаларның декоратив-нәфис бизәлешен үзгәртү.

24. Рөхсәт ителә:

24.1. подъездларга кергәндә мәгълүмати стендлар урнаштыру;

24.2. антенналар һәм кабельләр, проект карары нигезендә, биналарның түбәсендә эфирлы телевидениене күмәк кабул итү системалары урнаштыру.

Күрсәткечләр

25. Биналарның, корылмаларның фасадлары урам исемнәре һәм йортларның номерлары белән жиһазландырылырга тиеш. Күрсәткечләрдәге мәгълүмат Россия Федерациясе дәүләт теле һәм Татарстан Республикасы дәүләт телләре турындагы закон таләпләрен үтәп урнашырылырга тиеш.

26. Күрсәткечләрне чиста һәм төзек хәлдә тотарга кирәк.

Керү төркемнәре (узеллар)

27. Бина, корылмаларның керү төркемнәрен яктырту жиһазлары, өслекләр белән бәйләнеш элементлары, инвалидлар һәм халыкның аз хәрәкәтләнүче төркемнәре йөрер өчен жайланмалар белән (пандуслар, култыкса һ.б.), чүп-чар өчен урналар белән жиһазландырырга кирәк.

Пандус кытыршы өслекле горизонталь сырлардан торган материалдан эшлэнгән булырга тиеш. Пандуслар киртәләре булмаган очракта 75 мм биеклектәге киртәле борт һәм култыксалар карала. Бордюр пандусының авышлыгы 1:12 кабул ителә.

Пандус борылганда яки аның озынлыгы 9 м дан артык булганда кимендә һәр

9 м дан соң 1,5 x 1,5 м үлчәмле горизонталь майданчыкларны киңәш ителә. Төшү тәмамланганнан соң, горизонталь майданчыкларда дренаж жайланмаларын проектларга кирәк. Горизонталь участокларны пандус башында һәм ахырында тирә-юньдәге өслекләрдән текстура һәм төс белән аерылып торган итеп башкарырга кирәк.

Баскычлар яки пандусның ике ягы буенча 800-920 мм биеклектә стенадан

40 мм ераклыгында түгәрәк яки турыпочмаклы тотка карала. Баскычлар озынлыгы 2,5 м һәм аннан да күбрәк булганда тотка белән бүлү карала. Тоткаларның озынлыгы һәр яктан пандус яки баскычның озынлыгынан кимендә 0,3 метрга күбрәк билгеләнә. Тотканың конструкциясе кул металлга тимәслек итеп эшләнәргә тиеш.

28. Керү төркемнәрен проектлаганда, эксплуатацияләгәндә, биналарның, корылмаларның фасадларын яңартканда, үзгәрткәндә рөхсәт ителми:

28.1. гомуми файдалану территориясендә чыга торган фасадларда жир дәрәжәсеннән 1,2 м биеклектә урнашкан биналарга, подвалга һәм цоколь катына керү юлларын урнаштыру;

28.2. жәяүлеләр хәрәкәтенә комачаулаучы терәк элементлар (колонналар, стояклар һ.б.) урнаштыру;

28.3. бинаның бөтен фасады комплекслы чишелешен исәпкә алып проект документларын эшкәртмичә ике һәм аннан да күбрәк керү урыны урнаштыру (гамәлдәгеләрен исәпкә алып);

28.4. урам-юл челтәренә тротуарлар зонасында якин-тирә тротуарларга тротуарның минималь норматив киңлегә белән жиңел конструкцияләрдән (баскычлар, пандуслар, крыльцо, яшелләнделерү) керү төркеме элементлары урнаштыру;

28.5. күпфатирлы йорт милекчеләренә ризалыгыннан башка күпфатирлы йортта керү группасын урнаштыру;

28.6. торак урыны милекчәсе ризалыгыннан башка керү группасын урнаштыру өчен балкон куллану;

28.7. күпфатирлы йортларда урнашкан торак булмаган бүлмәләргә вәкаләтле орган белән килештермичә үз белдеге белән керү төркемнәрен урнаштыру.

Түбәләр

29. Биналар, корылмалар түбәләре, су бирү системасы элементлары, төтен чыга торган урыннар һәм вентиляция системалары төзек хәлдә булырга һәм теләсә нинди һава шартларында яшәүчеләр һәм жәяүлеләр өчен куркыныч тудырмаска тиеш.

30. Кышкы вакытта биналарның милекчеләре һәм башка хокукка ия булучылар, шулай ук күпфатирлы йортлар белән идарә итүче оешмалар тарафыннан түбәләргә кардан, боздан һәм боз сөңгеләреннән вакытында чистартып тору оештырылырга тиеш. Жәяүлеләр зоналарына чыккан якларда түбәне кардан чистарту участкаларга киртә кую һәм барлык саклык чараларын үтәп һәм бары тик тәүлекнең якты вакытында гына башкарылырга тиеш. Калган түбәдән, шулай ук яссы түбәсеннән кар ташлау эчкә ишегалды территорияләренә башкарылырга тиеш. Түбәдән жәяүлеләр юлларына, жәмәгать транспортын көтү тукталышына, машиналар йөри торган өлешенә ташланган кар һәм боз кичекмәстән жыештырылырга тиеш.

31. Кар һәм боз ташлаганда, боз сөңгеләрен ваткан вакытта, түбәдә ремонт һәм башка эшләр башкарганда, агач һәм куакларның, электр белән тәэмин итүнең һава линияләренә, яктырту һәм элемент, юл билгеләре, юл светофорларының, юл коймаларының һәм юл күрсәткечләренә, жәмәгать транспортын көтү павильоннарының, биналарның декоратив бизәлешенә һәм инженерлык элементларының сакланышын тәэмин итүче чаралар күреләргә тиеш. Күрсәтелгән элементлар зыян күргән очракта, алар түбәне чистарткан һәм зыян китергән зат хисабына торгызылырга тиеш.

32. Биналарның, корылмаларның түбәләреннән ага торган су жәяүлеләргә һәм жәяүлеләр зоналарына турыдан-туры эләгә алмый торган су үткәргече булырга тиеш. Улаклар, воронкалар, су агып төшү урыннары тоташ һәм жыелган су күләмен үткәргә исәпләнгән булырга тиеш. Жәяүлеләр зоналары булган биналар ягыннан чыга торган су агып төшү урыннары жәяүлеләр сукмакларынан читкә чыгарга тиеш.

33. Рөхсәт ителми:

33.1. биналар, корылмалар түбәсенә түбәне эксплуатацияләү өчен билгеләнгән (көрәкләр, скрепкалар, ломнар) төзелеш материаллары, ремонт калдыклары, файдаланылмый торган механизмнар һәм башка предметлар кую;

33.2. биналарның түбәсеннән боз, кар һәм чүп-чарны воронкаларга, су торбаларына ыргытырга.

Жир кишәрлекләрен тоту

34. Жир кишәрлекләре территорияләрен карап тоту үз эченә ала:

34.1. чүп-чардан, яфраклардан, кардан һәм боздан (боз катламыннан) көн саен жыештыру;

34.2. юлларны, күперләрне, урамнарны, тротуарларны, жәяүлеләр йөри торган юлларны бозлавыкка каршы материаллар белән эшкәртү;

34.3. карны чистарту һәм себерү;

34.4. кар һәм боз чыгару (барлыкка килгән кар-боз);

34.5. контейнер майданчыкларын, калдыкларның барлык төрләре өчен контейнерлар, чүп-чар өчен урналар, эскәмияләр, кече архитектура формалары һәм башкалар урнаштыру һәм чистарту һәм техник яктан төзек хәлдә тоту;

34.6. чүп-чарны кабул итү камераларын, контейнерлар (бункерлар) һәм контейнер майданчыкларын жыештыру, юу һәм дезинфекцияләү;

34.7. яңгыр һәм кар суларын агызу;

34.8. каты көнкүреш, зур габарит һәм башка калдыкларны жыю һәм чыгару;

34.9. тузанны киметү һәм һаваны дымландыру өчен территориягә су сибү;

34.10. яшел үсентеләрнең сакланышын тәмин итү һәм аларны карау;

34.11. коммуналь билгеләнештәге объектлар, инженерлык коммуникацияләре (корылмалар), юллар, тимер юллар, күперләр, жәяүлеләр кичүе, реставрация, археологик һәм башка жир эшләре алып барылганнан соң, төзекләндерүнең бозылган элементларын яңадан торгызу;

34.12. гамәлдәге дөүлэт стандартлары таләпләре нигезендә күзәтү һәм яңгыр кирәк-яраклары коеларын (яңгыр канализациясен), жир асты коммуникацияләре коеларын (корылмаларын) карап тоту;

34.13. жир кишәрлекләрен киртәләү, шул исәптән жимерелгән (сүтелгән) биналарны, корылмаларны урнаштыру һәм карап тоту, территориягә чит затлар үтеп керү һәм (яки) рөхсәтсез урыннарда чүп-чар ташлау мөмкинлеген бирми торган корылмалар, шулай ук аларны пычрактан, кардан һәм мәгълүмати-басма продукциядән вакытында чистартуны тәмин итү.

Юлларны карап тоту

35. Юлларны карап тотуны муниципаль заказны урнаштыру нәтижеләре буенча әлеге эш төрләрен үткәрүгә конкурс откан вәкаләтле орган, яисә махсус оешмалар башкара.

36. Юллар территорияләрен карап тоту үз эченә ала:

1) юлларны, тротуарларны, ясалма юл корылмаларын, квартал эчендәге юлларны ремонтлау;

2) тротуарлардан (жәяүлеләр зоналарыннан, юллардан) пычрак, чүп-чар, кар һәм бозны һәм юлларның йөрү өлешен, ясалма юл корылмаларын жыештыру;

3) юл катламнарын юу һәм су сибү;

4) газоннар һәм яшел үсентеләрне карау;

5) тышкы яктырту баганаларын һәм жәмәгать транспорты контакт челтәрен ремонтлау;

6) кече архитектура формаларын ремонтлау һәм буяу;

7) смотр һәм яңгыр кирәк-яраклары коеларын, тау кырындагы канауларны һәм ясалма юл корылмалары составына керүче ачык лотокларны төзү, ремонтлау һәм чистарту;

8) коймалар, киртәләр, турникетлар, кече архитектура формалары урнаштыру, ремонтлау һәм ел саен буяу;

9) ачык люкларны, юл катламына зыян килүне һәм коймалар урнаштыру максатыннан юл һәм юл йөрешенә торышын ачыклау өчен көндәлек мониторинг.

37. Юл катламнарын саклау максатларында рөхсәт ителми:

37.1. сөйрәп йөк ташу;

37.2. йөк төяү-бушату эшләре вакытында рельслар, бүрәнәләр, тимер балкалар, торбалар, кирпеч, башка авыр предметларны төшереп калдыру һәм өеп кую;

37.3. машиналар йөрү өлешендә һәм тротуарларда төзелеш материалларын һәм төзелеш калдыкларын өеп кую һәм (яки) урнаштыру.

38. Юлларны төзекләндерүнең аерым элементларына таләпләр:

38.1. жәяүлеләр өчен тимер юл коймалары һәм тротуар баганаларын сезонлы буяу ел саен кышкы сезон тәмамлангандан соң, төзекләндерү айлыгы үткөрү чорында гамәлгә ашырыла. Буяу алдыннан коймалар ремонтланарга, пычрактан чистартылырга тиеш;

38.2. юл тамгасы расланган паспортлар (схемалар) нигезендә, заказчы тарафыннан билгеләнгән чират буенча һәм тәртиптә юл тамгасын төшерү өчен үтәлгә тиеш;

38.3. юл тамгасы таләп ителә торган төс һәм ут-техник характеристикалар, эләктерү коэффициенты, эксплуатациянең бөтен чоры дәвамында мәйдан буенча сакланыш белән тәмин ителгә тиеш;

38.4. юл билгеләрен ныгытуның конструкцияләре һәм системалары күрү шартларына һәм монтажлау мөмкинлекләренә карап сайлап алына;

38.5. юл билгеләре төзек хәлдә булырга, вакытында чистартылырга һәм юылырга тиеш.

Вакытлыча билгеләнгән юл билгеләре сәбәпләрен бетергәннән соң бер тәүлек эчендә бетерелә;

38.6. визуаль-коммуникация системасы элементлары: транспорт һәм жәяүлеләр хәрәкәте юнәлешләрен күрсәткечләр, жирлекнең планлаштыру-структур элементларын күрсәткечләр юлларда һәм транспорт чишелешләрендә аларга хәрәкәт юнәлешен күрсәтү өчен билгеләнә.

Шәхси торак йортларны тоту һәм территорияне төзекләндерү

39. Хосусый торак йорт милекчеләре (яки) яллаучылар (алга таба - торак йортлар хужалары), әгәр законда яки килешүдә башкасы каралмаган булса:

39.1. торак йортларның алгы якларын, коймаларның (киртәләрнең),

шулай ук йорт салу чикләрендә башка корылмаларның тиешле торышын тәэмин итәләр, аларны вакытында төзекләндереп, буяп торалар;

39.2. торак йортта урам исемен һәм йорт номерын күрсәтүчеләр төзек хәлдә тоталар;

39.3. тәүлекнең караңгы вакытында яктырту фонарьларын яндыралар (алар булганда);

39.4. йорт территориясен тәртиптә тоталар һәм якындагы территориянең тиешле санитар торышын тәэмин итәләр;

39.5. йорт салу чикләрендә яшел үсентеләрне тәртиптә тоталар, куаклар һәм агачларны санитар кисәләр, газүткәргечләрнең сак зонасында, кабель һәм һава электр тапшыру линияләрендә һәм башка инженерлык челтәрләрендә агачлар утыртуга юл куймыйлар;

39.6. канауларны һәм торбаларны су агу өчен чистарталар, язгы чорда ташу суларының агуын тәэмин итәләр;

39.7. бирелгән жир участогы чикләрендә үзәкләштерелгән канализация булмаса, санитар нормалар нигезендә чокыр, бәдрәф ясыйлар, чистартып һәм дезинфекция ясап торалар;

39.8. каты һәм зур габаритлы калдыкларны махсус майданчыкларда урнаштырылган контейнерларга урнаштыралар;

39.9. билгеләнгән тәртип нигезендә каты көнкүреш һәм эре габаритлы һәм башка калдыкларны вакытында жыюны һәм чыгаруны тәэмин итәләр.

40. Шәхси торак төзелеше территориясендә рөхсәт ителми:

40.1. йорт коймаларын шәхси торак чикләреннән ерак урнаштыру;

40.2. йорт биләмәләрендә һәм алар янәшәсендәге территорияләрдә яфракларны, теләсә нинди калдыкларны һәм чүп-чарны яндыру;

40.3. күмер, савытлар, утын, зур габарит калдыклары, төзелеш материалларын йорт биләмәләреннән читтә өергә;

40.4. йорт биләмәләреннән читтә транспорт чараларын юу;

40.5. йорт биләмәләреннән читтә ишегалды корылмалары төзү, ташландык чокырлар төзү;

40.6. әлеге территориянең урамнарында махсус транспорт һәм урып-жыю техникасының үтемлелеген кыенлаштыра торган коймалар урнаштыру;

40.7. территорияне төзекләндерү элементларын жиммерегә һәм бозарга;

40.8. сүтелгән (төзек булмаган) транспорт чарасын йорт биләмәләреннән читтә сакларга;

40.9. якин-тирә территорияне теләсә нинди калдыклар белән чүпләү;

4.10. сыек калдыкларны, пычрак суларны агузу өчен жайланмалар урнаштыру, житештерү калдыкларын машиналар йөрү өлешенә чыгару.

41. Хужалык һәм башка корылмалар төзү гамәлгә ашырылган очракта, участок хужасы тарафыннан якындагы территориядә төзелеш материалларын вакытлыча складлау (6 айга кадәр) рөхсәт ителә. Шул ук вакытта автотранспорт хәрәкәте тәэмин ителергә тиеш.

Яңгыр сулары канализациясе челтәрләре, карау һәм яңгыр коесы, су бирү корылмаларын карап тору

42. Күзөтү һәм яңгыр суларын кабул итү коелары, жир асты коммуникацияләре коелары, люклар (рәшәткәләр) ябык хәлдә булырга һәм транспорт һәм жәяүлеләрнең куркынычсыз хәрәкәтен тәэмин итүче төзөк хәлдә булырга тиеш.

Күзөтү һәм яңгыр суларын кабул итү коеларын, камераларын һәм башка урыннарны карап торуны, чистартуны һәм төзөк техник хәлдә булуын гамәлдәге дәүләт стандартлары таләпләре белән туры китереп аларның хужалары тәэмин итә.

43. Яңгыр канализациясенә ведомство челтәрләрен карап тоту һәм эксплуатацияләү тиешле оешмалар хисабына башкарыла.

Хужалыксыз инженерлык коммуникацияләре һәм күзөтү коелары юлларны карап тотуны гамәлгә ашыручы махсус оешмалар тарафыннан тиешенчә куркынычсыз хәлдә сакланырга тиеш.

44. Яңгыр сулары канализациясе коллекторларының сакланышы максатыннан, сак зонасы коллектор күчәреннән һәр якка 2 метрда урнаштырыла ;

45. Тиешле документларны рәсмиләштермичә һәм эксплуатацияләүче оешма, башка органнар белән язмача килешмичә яңгыр канализациясе коллекторларының сак зонасы чикләрендә гамәлдәге законда билгеләнгән очракларда рөхсәт ителми:

45.1. жир эшләре алып бару;

45.2. яңгыр сулары канализациясе челтәрләренә зыян китерү, су кабул итү люкларын шартлату яки жимерү;

45.3. сәүдә, хужалык һәм көнкүреш корылмалары төзү, урнаштыру;

45.4. сәнәгать, көнкүреш калдыкларын, чүп-чарны һәм башка материалларны ташлау.

46. су үткәрү, канализация, яңгыр сулары жайланмалары, системалар, челтәрләренә һәм корылмаларның төзөк булмауы аркасында урамнарны, биналарны, корылмаларны су басу, бозлавыклар хасил булу, шулай ук газоннарга, тротуарларга, урамнарга һәм ишегалды территорияләренә су агызу рөхсәт ителми.

47. Авыл жирлегә территориясендә су ага торган коеларны һәм парга әйләндерү майданчыкларын урнаштыру рөхсәт ителми.

48. Яңгыр кабул итә торган коеларның рәшәткәләре даими чистартылган хәлдә булырга тиеш. Аларның үткәрү сәләтен чикли торган рәшәткәләр һәм коеларны чүпләү рөхсәт ителми. Яңгыр канализациясенә күзөтү һәм яңгыр суларын кабул итә торган коеларны профилактик тикшерү һәм аларны чистарту елына ике тапкырдан да ким булмаган рәвештә башкарыла. Күзөтү һәм яңгыр суларын кабул итү коеларын чистартканнан соң, чыгарылган пычраткыч матдәләренә барлык төрләре кичекмәстән чыгарылырга тиеш.

49. Күзөтү коеларның люклары машиналар йөрү өлеше, тротуарлар, жәяүлеләр һәм велосипед юлларын, яшел зоналарны бер дәрәжәдә тыгызлап башкарылырга тиеш.

Машиналар йөрү өлешендә, тротуарлар, жәяүлеләр һәм велосипед юллары, яшел зоналар белән тоташу урыны 2 см дан артмаска тиеш, яңгыр

суларын кабул итү коелары- 3 см дан да артмаска тиеш.

50. Капкачлар яки рәшәткәләр жишерелгән яки юк булган коммуникацион коелар кимчелекләр табылганнан соң кичекмәстән чөлтәрдән файдаланучы оешма тарафыннан алдан кисәтүче билгеләр белән билгеләнергә һәм билгеләнгән вакытка алыштырылырга тиеш.

51. Инженерлык чөлтәrlәрендә планлы эшләр вакытында канализация агымнары яқындагы кое - канализация чөлтәренә, су һәм жылылык чөлтәrlәреннән су яңгыр канализациясенә агызыла (булган очракта). Суны юлга чыгару тыела.

Су агу нәтижәләрән бетерү зыян күргән инженер чөлтәrlәренә хужалары хисабына да башкарыла.

52. Яңгыр сулары канализациясе чөлтәrlәренә техник торышы (шул исәптән люкларны, рәшәткәләрне вакытында ябу) алардан файдаланучы оешмалар тарафыннан тәмин ителә.

Техник элементә чараларын карап тоту

53. Биналарны инженер-техник тәмин итү өчен билгеләнгән кабель элементә, телевидение, радио, Интернет һәм башка шундый чөлтәrlәренә урнаштыру жир асты юлы белән башкарыла (траншеяларда, каналларда, тоннельләрдә).

54. Биналарга тышкы коммуникацияләрне башка ысул белән (һава, жир өсте) үткәрү, эксплуатациялүче оешмаларның тиешле техник шартларын алу шарты белән, аларны жир астында урнаштыру мөмкинлеге булмаган очракта гына рөхсәт ителә.

55. Асылмалы элементә линияләрән һәм һава-кабель юлларын беркетү сыйфатында файдаланырга ярамый:

55.1. автомобиль юлларын төзекләндерү элементлары: юл киртәләре, светофорлар, юл билгеләре урнаштыру өчен билгеләнгән элементлар һәм конструкцияләр;

55.2. фасадлар, түбәләр, бина стеналары (төтен чыга торган урыннар, вентиляция, телевидение һәм радио күмәк кабул итү системасы антенналары, фронтоннар, козыреклар, ишекләр, тәрәзәләр).

56. Рөхсәт ителми:

56.1. элементә кабелен сузганда һава юлы белән бер бинадан икенчесенә кадәр юллар кисешү;

56.2. бүлгеч муфт шкафыннан тыш кабель запасларын урнаштыру.

57. Милекчеләр (хужалары) техник элементә чараларын (кабельләр, кабельләрне беркетү элементлары, бүлү һәм муфт шкафлары һәм башкалар), шулай ук алар ярдәмендә тоташтырыла торган техник жайланмаларны (кимчелекләр булдырмау һәм/яки изоляция тышчасы булмау, буяу булмау, коррозия һәм/яки механик жәрәхәтләрән, чыбыклар һәм/яки аларны яктырту баганаларын һәм электр тапшыру линияләрән) тиешле халәттә карап тоталар.

Тышкы яктырту объектларын (чараларын) карап тоту

58. Тышкы яктырту элементларына яктырткычлар, кронштейннар,

терәкләр, чыбыклар, кабельләр, туклану чыганаклары (шул исәптән жыю, туклану пунктлары, идарә тартмалары) керә.

59. Урамнар, юллар, жәяүлеләр тротуарлары, торак кварталлар, ишегаллары, предприятиеләр, учреждениеләр, оешмалар территорияләре, шулай ук урам исемнәре һәм йортлар номерлары, юл билгеләре һәм күрсәткечләр, тышкы мәгълүмат чаралары һәм витриналар тәүлекнең караңгы вакытында яктыртылырга тиеш.

60. Биналарның һәм корылмаларның милекчеләре милек формасына карамастан, биналарның һәм корылмаларның архитектур-нәфис яктыртылуы һәм эшчәнлеген проектлар буенча тәмин итәргә тиеш.

61. Төп майданнарда һәм урамнарда яктыртучы яктырткычларның саны 3% тан артмаска тиеш.

62. Сафтан чыккан газразрядлы лампалары бу максатлар өчен махсус билгеләнгән биналарда сакланырга һәм утильләштерү өчен махсус предприятиеләргә чыгарырга тиеш.

Әлеге төр лампаларны жирлек чүплекләренә, чүп-чар эшкәртү заводларына чыгарырга ярамый.

63. Металл баганалар, кронштейннар һәм тышкы яктырту жайланмаларының башка элементлары чисталыкта булырга тиеш, крен, коррозия булырга тиеш түгел һәм милекчеләр (хужалары, кулланучылар) тарафыннан кирәк булганда, кимендә өч елга бер тапкыр буялырга тиеш, һәм төзек хәлдә сакланырга тиеш.

64. Тышкы яктыртуның бердәм системасына тоташтырылган урам һәм йорт яны утларын тоту һәм ремонтлауны муниципаль заказны урнаштыру нәтижеләре буенча әлеге эш төрләрен үткәргүгә конкурс откан вәкаләтле орган яки махсулашкан оешма башкара.

Торак йортларның кереш бүлү жайланмаларына тоташтырган йорт яны утларын карап тотуны һәм ремонтлауны идарәче оешмалар башкара.

65. Тышкы яктырту баганалары, жәмәгать (тимер юл) транспортының элемент челтәре баганалары, саклагыч, бүлү киртәләре, юл корылмалары һәм жиһазлар элементлары буялырга, язулардан һәм теләсә кайсы мәгълүмати-басма продукциядән чистартылырга, төзек хәлдә һәм чисталыкта булырга тиеш.

66. Тышкы яктырту баганаларын алыштырганда, жәмәгать транспортының элемент челтәре баганасы күрсәтелгән конструкцияләр сүтеләргә һәм челтәр хужалары тарафыннан өч тәүлек эчендә чыгарылган булырга тиеш.

Ауган тышкы яктырту баганалары тышкы яктырту баганалары хужасы тарафыннан чыгарыла, калган территорияләрдә - мондый ихтыяж булган (демонтаж) мизгелдән тәүлек дәвамында.

67. Жәмәгать (тимер юл) транспортының элемент челтәре баганаларында һәм таянычларында урнаштырылган барлык элементларның һәм объектларның төзек һәм имин торышын һәм канәгатьләнәрлек тышкы күренешен милекче (хужасы) тәмин итә.

68. Үткәргечләр өзек булганда, терәкләр, изоляторлар зыян күргән

очракта тышкы яктырту жайланмаларын файдалану рөхсөт ителми. Тышкы яктырту жайланмалары эшендө бозылулар булганда, электр үткөргөчлөрө өзөлгөн очракта яки терөгенө зыян килү белән бөйле очрактар ачылганга, кичекмөстөн бетерелергө тиеш.

69. Тышкы яктырту жайланмалары челтөрлөрөнө үткөргөчлөрне һәм кабельлөрне үз белдеге белән тоташтыру һәм ялгау рөхсөт ителми.

70. Тышкы яктырту объектлары яки тышкы яктырту чаралары белән жиһазландырылган объектларның милекчелөрө (хужалары), шулай ук тышкы яктырту объектларына (чараларына) хезмөт күрсөтүчө оешмалар:

70.1. урамнарны, юлларны тиешенчө яктыртуны, баганаларның һәм яктырткычларның, яктырту жайланмаларының сыйфатын күзөтөп торалар, бозылган яки зыян күргөн очракта вакытында ремонт ясыйлар;

70.2. билгеләнгән тәртип нигезендө яктыртуны кабызуны һәм өзүнө күзөтөлөр;

70.3. тышкы яктыртуны рәсмиләштерү һәм урнаштыру, карап тоту, эксплуатацияләү кагыйдөлөрөн үтилөр;

70.4. тышкы яктырту фонарьларын үз вакытында алмаштыралар.

71. Мачт тирәсен жыештыру һәм тротуарларда урнашкан жәмөгать транспортының контакт челтөрө һәм тышкы яктырту баганалары жыештыру тротуарларны жыештыру өчен жаваплы затлар тәэмин итө.

Автоматик режимда (хезмөт күрсөтүчө персоналдан башка) эшлөчө трансформатор һәм бүлгөч подстанциялөргө якын-тирө территориялөрне жыештыруны элөгө объектлар булган территория хужалары тәэмин итө.

Кече архитектура формаларын карап тоту

72. Кече архитектура формаларына декоратив-сәнгать бизөлешө элементлары (скульптура, аерым торучы инсталляция, стрит-арт), аерым торучы күрсөткөчлөр (стеллар), мобиль һәм вертикаль яшеллөндөрү жайланмалары, су жайланмалары, муниципаль жиһазлар, жирлек территориясендөгө коммуналь-көнкүрөш һәм техник жиһазлар керө.

73. Кече архитектура формаларын карап тоту бирелгөн жир участоклары чиклөрөндө, гомуми файдалану территориялөрөндө жир кишөрлеклөрө хокукына ия булучылар тарафыннан гамәлгө ашырыла - муниципаль заказны урнаштыру нәтижөлөрө буенча элөгө эш төрлөрөн үткөрүгө конкурс откан оешма белән килешү нигезендө вәкалөтлө орган тарафыннан тәэмин ителө.

74. Кече архитектура формалары хужалары:

74.1. кече архитектура формаларын чиста һәм төзөк хөлдө тоталар;

74.2. язгы чорда кече архитектура формаларын план буенча карап тикшерөлөр, аларны иске буяудан, күгөрөклөрдән чистарталар, юдыралар, шулай ук ватылган элементларны алмаштыралар;

74.3. кышкы чорда кече архитектура формалары, шулай ук аларга якын килү юллары кар һәм боздан чистарталар;

74.4. тотып алынган тигез өслөклө комлыкларны карап торалар, комлыкларда кимөндө елга бер тапкыр комны алыштыралар;

74.5. балалар, спорт, хужалык майданчыклары һәм ял итү майданчыклары жиһазларының ныклыгы, ышанычлылыгы һәм куркынычсызлыгы таләпләренә туры килүен күзәтәләр;

74.6. фонтаннар эшләгән чорда су өслеген чүп-чардан көндәлек чистарталар.

75. Рөхсәт ителми:

75.1. кече архитектура формаларын тиешенчә файдаланмау (өлкәннәргә балалар өчен булган уен майданчыкларында ял итәргә, спорт майданчыкларында кием киптерергә һәм башкалар);

75.2. теләсә кайсы мәгълүмати-басма продукцияне кече архитектура формаларында урнаштырырга һәм ябыштырырга;

75.3. кече архитектура формаларын һәм аларның конструктив элементларын ватырга һәм бозырга;

75.4. фонтанда су коенырга.

Стационар булмаган объектларны карап тоту

76. Стационар булмаган объектларны урнаштыру муниципаль хокукый акт белән билгеләнгән тәртиптә мондый объектларны урнаштыру схемасы нигезендә гамәлгә ашырыла.

77. Жир участогын арендауа килешүе срогы чыкканнан соң стационар булмаган объект арендау тарафыннан демонтажлана, ә жир участогы-бушатыла һәм беренчел халәткә китерелә.

78. Стационар булмаган объектларның хужалары булган юридик һәм физик затлар:

78.1. аларны ремонтлау һәм буяуны башкалар. Ремонт, проект документациясе белән билгеләнгән буенча тышкы төрен һәм төсләрен сакланышын исәпкә алып башкарылырга тиеш;

78.2. якин-тирә территориядә яшел үсентеләр, газоннар, бордюор ташы, кече архитектура формалары (алар булганда) сакланышын күзәтәләр, әлегә Кагыйдәләр белән билгеләнгән таләпләр нигезендә әлегә территорияне карап торалар;

78.3. стационар булмаган объектлар янында урналар урнаштыралар, чүп савытларын көн дәвамында кирәк булганда чистарталар, әмма тәүлегенә бер тапкырдан да ким түгел, елга бер тапкырдан да ким булмаган чүп савытларын буйыйлар.

79. Рөхсәт ителми:

79.1. проектлар белән каралмаган корылмаларга янкорма, козыреклар һәм башка корылмалар төзү;

79.2. стационар булмаган объектларга якин сәүдә-суыткыч жиһазларын кую;

79.3. стационар булмаган объектларда һәм аларның түбәләрендә тара, товарлар, детальләр, көнкүреш һәм житештерү характерындагы башка предметлар куярга, шулай ук стационар булмаган объектларны склад максатлары өчен файдаланырга;

79.4. жиһазлар, калдыклар урнаштыру белән стационар булмаган

объектлар арасында янгынга каршы өзеклекләр тудыру.

Төзелеш эшләре житештерү урыннарын карап тоту

80. Төзелеш мәйданчыкларын һәм аның янәшәсендәге территорияләрне карап тоту, төзекләндерү, төзекләндерү эшләре тәмамланганнан соң, төзелеш һәм башка төр эшләрне торгызу төзүче жылкәсенә төшә.

Төзелеп бетмәгән төзелеш объектлары төзелеш челтәрләре белән ябылган булырга тиеш.

81. Башлаганчы, шулай ук төзелеш, ремонт һәм башка төр эшләрне башкару чорында да эшләргә кирәк:

81.1. авыл жирлегә Башкарма комитетының хокукый актлары таләпләре нигезендә төзелеш мәйданчыгы территориясенә бөтен периметры буенча типлаштырылган коймалар урнаштыру;

81.2. төзелеш мәйданчыгы коймасының гомуми тотрыклылыгын, ныклыгын, ышанычлылыгын, эксплуатацион куркынычсызлыгын тәмин итәргә;

81.3. төзелеш мәйданчыгын койманың техник торышын, аның чисталыгын күзәтеп торырга, пычрактан, кардан, боздан, мәгълүмати-басма продукциядән һәм граффитидан вакытында чистартырга кирәк;

81.4. төзелеш мәйданчыгы территориясенә кергәндә, гамәлдәге төзелеш нормалары һәм кагыйдәләре таләпләренә җавап бирә торган төзелеш объектының мәгълүмат щитын урнаштырырга һәм аны тиешле хәлдә тотарга;

81.5. төзелеш мәйданы периметры буенча тышкы яктыртуны тәмин итәргә;

81.6. төзелеш мәйданчыгына керү юлларын, урамнарның машиналар йөри торган өлешенә пычрак һәм чүп чыгармый торган итеп транспорт чараларының тәгәрмәчләрен чистарту яки юу пунктларын җиһазландырырга кирәк;

81.7. төзелеш мәйданчыгы территориясендә каты көнкүреш, зур габарит һәм төзелеш калдыклары жыю өчен контейнерлар һәм (яки) бункерлар булуны тәмин итәргә;

81.8. төзелеш мәйданчыгынан каты көнкүреш, зур габаритлы һәм төзелеш калдыкларын билгеләнгән тәртиптә чыгаруны оештыруны тәмин итәргә;

81.9. төзелеш мәйданчыгы территориясеннән чистартылган һәм тиешле тәртиптә килештерелгән махсус билгеләнгән урыннарга карны чыгаруны тәмин итәргә;

81.10. эшләр вакытында гамәлдәге жир асты инженер коммуникацияләрен, тышкы яктырту челтәрләрен, яшел утыртмаларны һәм кече архитектура формаларын саклауны тәмин итәргә.

82. Төзелеш материаллары, җиһазлары, автотранспорт һәм күчмә механизмнар, ярдәмче биналар, эшчеләрнең һәм хезмәткәрләренең вакытлыча урнашу өчен көнкүреш вагоннары, төзелеш калдыкларының транспорт партияләрен вакытлыча саклау һәм туплау урыннары төзелеш мәйданнары чикләрендә төзелеш оешмасы проекты нигезендә урнаштырыла.

83. Рөхсәт ителми:

84.1. гражданның шәхси һәм ижтимагый иминлеген тәмин итүгә бәйлә коткару, авария-торгызу һәм башка кичектергесез эшләрдән тыш, 23.00 сәгатътән 7.00 сәгатъкә кадәр төзелеш, ремонт, йөк төяү-бушату һәм башка эшләргә оештыру һәм үткәрү;

84.2. жирлек Башкарма комитетының тиешле рөхсәте (күрсәтмәләре) булмаган юллар һәм тротуарларның йөрү өлешен тарайту яисә ябу;

84.3. чүп-чарны яндыру һәм төзелеш производствосы калдыкларын утильләштерү.

Жирләү урыннарын тоту

85. Этик, санитар һәм экологик таләпләр нигезендә бирелгән жирләү урыннарын карап тоту федераль законнар һәм муниципаль хокукый акт белән билгеләнгән жирләү урыннарын карап тоту кагыйдәләре нигезендә гамәлгә ашырыла.

86. Жирләү урыннарын санитар тәртиптә тотуны муниципаль заказ урнаштыру нәтижәләре буенча әлеге эш төрен уздыруга конкурс откан вәкаләтле орган яки махсуслаштырылган оешма башкара.

87. Жирләү урыннарын карап тотуга таләпләр:

88.1. зиратларда жәмәгать бәдрәфләре чиста һәм төзек булырга тиеш. Жәмәгать бәдрәфләре территорияләрендә урналар чистартылырга тиеш;

89.2. зират территориясендә калдыклар һәм чүп савытлары өчен контейнерлар чистартылырга тиеш. Калдыклар жыелган саен 3 көнгә кимендә бер тапкыр чыгарылырга тиеш;

89.3. ауган һәм авария хәлендә агачлар булу рөхсәт ителми. Авария хәлендәге агачлар табылган вакыттан алып тәүлек дәвамында алып ташланырга тиеш;

89.4. үлгәннәрнең каберләре яки каралмаган каберләр пычрактан һәм чүп-чардан чистартылырга, калкулык һәм каберлекләр белән жиһазландырылырга тиеш.

90. Кышкы чорда Күмү урыннарын тоту үзенчәлекләре:

91.1. зиратларның үзәк юллары, керү юллары, тротуарлар киңәйтелергә һәм кардан чистартылырга тиеш. Боз катламнары булмаган тигез кар катламы булу рөхсәт ителә;

92.2. үзәк юллар, керү юллары, тротуарлар бозлавыкка каршы материаллар белән эшкәртелергә тиеш. Юллар һәм тротуарларны кар явуга ук эшкәртү башланырга тиеш;

93.3. беренче чиратта кар чыгару, бозны төшерү һәм кар-боз өемнәрен бетерү үзәк һәм керү юлларында зарур;

93.4. жирләү урыннарының жәяүлеләр зоналарында бозлавыкка каршы кулланылган материалларны, юллардан чистартылган кар һәм бозны каберләргә, газоннарغا, куакларга кую рөхсәт ителми.

94. Жәйге чорда жирләү урыннарын тоту үзенчәлекләре:

94.1. үзәк юллар, керү юллары, тротуарлар, каберләр арасында узу һәм жирләү урыннарында гомуми файдаланудагы башка территорияләр төрле

пычрактан чистартылырга тиеш;

94.2. яшел үсентеләрне санитар кисү, чүп үләннәрен бетерү буенча чаралар ел саен башкарылырга тиеш.

95. Жирләнгән урынны, кабер өсләрендәге корымаларны (крестлар, һәйкәлләр, плитәләр, склеплар һ.б.) карау, чәчәк һәм декоратив куаклар утырту, колумбарияне карау ирле-хатынлы, туганнары, яки мәрхүмнең законлы вәкиле булган башка зат тарафыннан санитар таләпләрне мәжбүри үтәү белән башкарыла.

Автотранспорт чараларын озак вакытлы һәм кыска вакытлы саклау машина кую урыннарын карап тоту

96. Автотранспорт чараларын озак вакыт һәм кыска вакытлы саклау машина кую урыннары (алга таба - машина кую урыннары) гамәлдәге төзелеш нормалары һәм кагыйдәләре, шулай ук әлеге Кагыйдәләр нигезендә машина кую урыннарын урнаштыру өчен бирелгән жир кишәрлеге хужасы (алга таба - хужасы) тарафыннан башкарыла.

97. Хужалар:

98.1. машина кую урыннары территориясенә бөтен периметры буенча коймалар урнаштыралар, ул механик йогынтысына һәм тышкы мохит йогынтысына тотрыклы булырга тиеш;

98.2. машина кую урыннарының техник торышын, аларның чисталыгын күзәтәләр, пычрактан, кардан, боздан, мәгълүмати-басма продукциядән вакытында чистарталар;

98.3. материаллар туплау, комплектланган транспортны, төрле конструкцияләргә саклауга машина кую урыннары территорияләрендә юл куймыйлар;

98.5. стоянкалар территорияләрен гамәлдәге нормалар һәм кагыйдә таләпләренә туры килә торган яктылыкны тигез бүлүнә тәмин итә торган тышкы яктырту белән жиһазландыралар;

98.6. машина кую урыннары территорияләрендә автомобиль юу һәм ягулык-майлау материаллары агулы автомобильләргә кую рөхсәт ителми;

98.7. машина кую урыннары территорияләрен санитар һәм янгынга каршы кагыйдәләргә үтәп тоталар.

98.8. инвалидларның тукталышлар территориясенә тоткарлыксыз керә алуын тәмин итәләр һәм инвалидларның махсус автотранспорт чараларын кую өчен 10% тан да ким булмаган урын (эмма бер урыннан да ким булмаган) бүлеп бирәләр, анда башка транспорт чаралары туктап торышыла. Инвалидлар "Россия Федерациясендә инвалидларны социаль яклау турында" 1995нче елның 24нче ноябрәндәге 181-ФЗ номерлы Федераль законның 15нче маддәсе нигезендә бушлай махсус автотранспорт чараларын парковкага өчен урыннардан файдалана.

Жирлек территориясен бәйрәмчә бизәү

99. Авыл жирлегә территориясен бәйрәмчә бизәү дәүләт һәм башка бәйрәмнәр, истәлекле вакыйгалар белән бәйле чаралар үткәргү чорында

башкарыла.

Бэйрэм (вакыйгалар) бизэлеше афиша, панно урнаштыру, декоратив элементлар һәм композицияләр урнаштыру, шулай ук бэйрэм (вакыйга) яктырткычлары (яктылык гирляндалары һәм элементлары, сеткалар, күләмле яктылык композицияләре, яктылык проекцияләре һ.б.) урнаштыру күздә тотыла. Бэйрэм (вакыйга) бизэлеше конструкцияләре аерым торучы һәм (яки) бинаның фасадындагы конструкцияләр рәвешендә урнаштырыла ала.

Бэйрэм (вакыйга) уздыру элементларын эзерлэгәндә һәм урнаштырганда юл хәрәкәтен жайга салу техник чараларының күрүчәнлеген киметергә, зыян салырга һәм начарайтырга ярамый.

IV. Төзекләндерү эшләре исемлеге һәм аларны үтәү вакыты аралыгын кертеп, жирлек территорияләрен чистарту тәртібе

Жирлек территориясен жыештыру һәм карап тотуга гомуми таләпләр

100. Жирлек территориясен жыештыру һәм карап тоту башкарыла:

- 1) жәйге чорда – 15нче апрельдән 14нче октябрьгә кадәр;
- 2) кышкы чорда-15нче октябрьдән 14нче апрельгә кадәр.

Әлеге сроклар һава шартларына бәйле рәвештә жирлек башкарма комитеты тарафыннан үзгәртелергә мөмкин.

101. Авыл жирлеге территориясен жыештыру түбәндәгеләрне үткөрү юлы белән башкарыла:

- 1) жирлек территориясен карап тоту, жыештыру буенча системалы эшләр;
- 2) жирлек Башкарма комитетының хокукый актлары нигезендә бердәм массакуләм чаралар (өмәләр).

102. Жәйге чорда жирлек территориясен жыештыру, юу, су сибү, себерү һәм башка эшләрне башкару максатыннан башкарыла һәм үз эченә ала:

103.1. ясалма өслекле территорияләрне себерү (коры һава торышында су сибү), тузан һәм урам-юл челтәре объектларының һәм яңгыр сулары канализациясе белән жиһазландырылган ясалма өслекле башка территорияләрне юырга. Юл катламы, мәйданнар, тротуарлар һәм ясалма өслекле башка территорияләрне юу барлык кинлектә башкарыла;

103.2. яңгыр сулары канализациясе рәшәткәсен чистарту;

103.3. бөтен территориядән чүп жыю;

103.4. ел саен, 1нче июньгә кадәр, кече архитектура формалары, бакча һәм урам жиһазлары, урналар, спорт һәм балалар мәйданчыклары, коймалар, бордюрларны буяу;

103.5. гомуми файдаланудагы территорияләрдә (үләннәр 15 см дан артык биеклектә) үләнне даими рәвештә чабу (аннан файдалану чикләнгән территорияләрдән һәм махсус билгеләнештәге яшелләндерелгән территорияләрдән тыш) һәм тәүлек дәвамында чабылган үләнне жыештыру;

103.6. яфрак коелган вакытта тәүлегенә бер тапкыр коелган яфракларны

жыю һәм чыгару;

103.7. бордюрларны юганнан соң янындагы чүп-чардан лотокларны жыештыру.

104. гомуми файдалану территориясен кышкы чорда жыештыру үз эченә ала:

104.1. юл өслекләрен һәм тротуарларны кардан, боздан һәм чүп-чардан чистарту;

104.2. тайгак яки бозлавык туганда-жәяүлеләр зоналарына, баскычларга ком сибү, бозлавыкка каршы материал белән юл катламнарын эшкәртү;

104.3. язгы чорда карны йомшару һәм кар сулары агуын оештыру.

105. Жирлек территориясендә башкарыла торган жыештыру эшләренең технологиясе һәм режимы һава шартларына бәйсез рәвештә транспорт чаралары һәм жәяүлеләрнең тоткарлыксыз хәрәкәтен тәэмин итәргә тиеш.

106. Кышкы чорда жәяүлеләр тротуарларын, жир өсте кичүләрен, баскычларны чистарту үзенчәлекләре:

106.1. жәяүлеләр өчен тротуарлар, жир өсте кичүләре, баскычлар күрсәтелгән корылмаларның жәяүлеләр өлеше кинлегендә кардан чистартылырга тиеш;

106.2 интенсив кар яву чорында жәяүлеләр тротуарлары, баскычлар бозлавыкка каршы материаллар белән эшкәртелергә һәм чистартылырга тиеш;

106.3. бозлавык барлыкка килгәндә бозлавыкка каршы материаллар белән беренче чиратта баскычлар, аннары тротуарлар эшкәтелә.

Бозлавыкка каршы материаллар эшкәртү вакыты тайгак булу сәбәпле дүрт сәгатәтән артмаска тиеш;

106.4. яшел үсентеләрнең сакланышы һәм кар суларының агуын тәэмин итү шарты белән, бу максатлар өчен алдан билгеләнгән урыннарда химик реагентлар белән пычратмаган эрегән карны газон яки шул максатларда билгеләнгән урыннарда куярга рөхсәт ителә.

107. Жирлек территориясендә рөхсәт ителми:

107.1. урамнарда, мәйданнарда, яшел үсентеләр булган участокларда, скверларда, паркларда, газоннарда, пляжларда һәм гомуми файдаланудагы башка территорияләрдә чүпләү;

107.2. гамәлдәге законнар нигезендә жирләү урыннарыннан читтә гомуми файдалану территорияләрендә мемориаль кабер корылмаларын (истәлекле корылмалар, коймалар) урнаштыру;

107.3. бу максатка карамаган урыннарда транспорт чараларын чистарту, юу, техник хезмәт күрсәтү ;

107.4. биналар һәм корылмалар, һәйкәлләр, мемориаль такталар, агачлар, куаклар, кече архитектура формалары һәм башка төзекләндерү элементларын жиһазларга һәм зыян китерергә, шулай ук аларны үз белдеклеге белән үзгәртеп корырга һәм урнаштырырга;

107.5. бу максатка карамаган урыннарда, баганаларда, стеналарда, коймаларда, жәмәгать транспорты тукталышы урыннарында граффити ясарга, язарга, рәсем ясарга, мәгълумат-басма продукцияне ябыштырырга

һәм элергә;

107.6. бирелгән жир кишәрлекләренен чикләреннән һәм (яки) киртәләреннән читтә милкен складларга һәм сакларга;

107.7. савытларны, сәнэгать товарларын һәм башка сәүдә предметларын тротуарларда, газоннарда, юлларда урнаштыру һәм өеп кую;

107.8. тиешле булмаган урыннарда кар өю;

107.9. тимер-бетон блоklar, баганалар, коймалар, шлагбаумнар, корылмалар һәм башка жайланмалар урнаштыру юлы белән юл һәм тротуарларны рөхсәтсез каплау.

108. Рөхсәт ителмәгән урыннарда калдыкларны урнаштырган затлар әлеге территорияне үз хисабына жыештырып, чистарталар, кирәк булганда жир кишәрлеген рекультивациялиләр.

20 тәүлек эчендә рөхсәтсез калдыклар ташлаган зат билгеләнмәсә, калдыкларны бетерү һәм санкцияләнмәгән чүплекләр территорияләрен рекультивацияләү әлеге территорияне жыештыру өчен жаваплы оешмалар тарафыннан (яки әлеге төр хезмәт килешүдә каралган очракта калдыкларны чыгаруны гамәлгә ашыручы махсуслаштырылган оешма тарафыннан) башкарыла.

109. Билгеләнгән тәртиптә бирелмәгән һәм муниципаль милектә булган жир кишәрлекләрендә (территорияләрдә) барлыкка килгән чүплекләрне бетерү вәкаләтле орган тарафыннан тәэмин ителә.

Жирле әһәмияттәге автомобиль юлларын жыештыру

110. Жирле әһәмияттәге автомобиль юлларын (алга таба - юллар) жыештыру машиналар йөрү өлешен, тротуарларны, жәмәгать транспортын көтү тукталышларын, ясалма юл корылмаларын, парковкаларны (парковка урыннарын) пычрак, чүп-чар, кар һәм боздан даими чистартуны үз эченә ала.

111. Язгы-жәйге чорда юлларны жыештыру, юуны, су сибүне, урыннарда тузганны бетерүне, себерүне һәм башкаларны үз эченә ала.

Көзге-кышкы чорда юлларны жыештыру чүп-чардан, кар һәм боздан, пычрак, юлларга ком-тоз катнашмасы сибүне, тротуарларны коры ком сибүне күздә тоту.

112. Юл буенда урнашкан урналарда чүпләрне чистарту көненә бер тапкырдан да ким булмаган, тукталыш мәйданчыкларында көнгә ике тапкыр башкарыла.

113. Жәмәгать транспортын көтү павильоннары тузанланмаган, буялган һәм чистартылган булырга тиеш, санкцияләнмәгән мэгълүмати-басма продукциядән, граффитидан чистартылган булырга тиеш. Кышкы чорда кардан чистартылырга тиеш.

114. Аерым элементлар буенча юлларны жәйге жыештыру буенча таләпләр:

114.1. машиналар йөрү өлеше юылырга һәм төрле пычрактан тулысынча чистартылырга тиеш. Жайга салу линияләре белән билгеләнгән күчеш, резерв полосалары ком һәм вак чүп-чарлардан даими чистартылырга тиеш;

114.2. ике метрлы лоток зоналарында комлы нанос һәм пычраклык булырга тиеш түгел. Ком ешлыклары һәм төрле вак чүп-чар белән пычрануга рөхсәт ителә, алар махсус машиналарның эш циклы арасында барлыкка килергә мөмкин;

114.3. юл кырыйлары зур габарит калдыкларыннан һәм башка чүптән чистартылырга тиеш.

115. Юлларны кышкы жыештыру буенча таләпләр:

115.1. кышкы чорда юлларны жыештыру үз эченә ала:

юл йөрү өлешен кардан һәм боздан чистарту, жәмәгать транспортын көтү тукталышларын себерү, кар көртләрен эттерү һәм карны ташу;

116. Рөхсәт ителми:

116.1. иртәнге сәгать 8дән соң, юл йөрү өлешен жыештыручы зат белән килешү булмаганда, юл һәм юлларның йөрү өлешенә ишегалды территорияләреннән, предприятие, оешма территорияләреннән, төзелеш майданчыкларыннан, сәүдә объектларыннан чистартыла торган кар, бозны чыгарырга яки күчерергә;

116.2. бозлавыкка каршы реагент сыйфатында техник тоз һәм сыек хлористый кальцийны тротуарларда, жәмәгать транспортын көтү тукталышларында, паркларда, скверларда, ишегалларында һәм башка жәяүлеләр зоналарында һәм яшел үсентеләр булган территорияләрдә куллану;

116.3. пычранган ком-тоз катнашмасы белән кар, шулай ук ватылган бозны газоннарда, чөчәк түтәлләренә, куакларга һәм башка яшел үсентеләргә күчерү;

116.4. билгеләнгән тәртиптә килештерелмәгән урыннарда кар чыгару һәм өю;

116.5. кар өемнәрен формалаштырырга:

1) юллар һәм урамнар киселешендә бер дәрәжәдә;

2) жәмәгать транспортын көтү тукталышыннан 20 метрга якин урында;

3) транспорт коймалары яки югары бордюр белән жиһазландырылган юл участкаларында;

4) тротуарларда;

5) якин-тирә территорияләргә керү юлында;

116.6. юлга автотранспорт көпчәкләре белән туфрак һәм пычркны чыгару;

116.7. грунт, чүп-чарны, юеш төзелеш материалларын, жиңел савытларны, агачларны брезент белән капламыйча ташу, яки юлларны пычратуны булдырмый торган башка материал белән каплау, шулай ук төзелеш катнашмаларын һәм эретмәләрне (шул исәптән цемент-комлы эремәне, известь, бетон катнашмаларын) аларны юлга, тротуар, юл кырыйларына яки юлга якин газонга түгү мөмкинлеген булдырмыйча транспортлау.

Кешеләрнең күпләп булу һәм ял итү урыннарын жыештыру, санитар тоту һәм төзекләндерү

117. Ял итү һәм кешеләр күпләп була торган урыннарға түбәндәгеләр керә:

1) бистә урманнарында, пляжларда оештырылган мәйданнар, парклар, скверлар, яр буйлары;

2) актив ял итү һәм тамаша чаралары урыннары-стадионнар, уен комплекслары, ачык сәхнә мәйданчыклары һәм т.д.;

3) сәүдә объектлары территорияләре (вакляп сату базарлары, сәүдә комплекслары, стационар булмаган вакляп сату чөлтәре объектлары комплекслары), жәмәгать туклануы, социаль-мәдәни билгеләнештәге, көнкүреш хезмәте күрсәтү объектлары территорияләре;

4) административ һәм ижтимагый биналар, учреждениеләр янындагы территорияләр.

118. Барлык мәйданнарны, паркларны, скверларны, яр буйларын һәм гомуми файдаланудагы башка территорияләргә жыештыру:

118.1. кышкы чорда паркларда, бакчаларда, скверларда, яр буйларында һәм башка ял зоналарында юлларны чистартканда, яшел үсентеләрнең сакланышы тәмин итү шарты белән, алдан ук шушы максатлар өчен билгеләнгән урыннарға вакытлыча химик реагентлар булмаган кар һәм кар суларын туплау рөхсәт ителә.

119. Вакляп сату базарларын жыештыру һәм санитар карап тоту:

119.1. вакляп сату базарлары территорияләре (алга таба - базар) төзекләндерелгә, бәдрәфләр, хужалык һәм контейнер мәйданчыклары, контейнерлар һәм чүп савытлары белән жиһазландырылырга, каты капламнар һәм яңгыр һәм кар сулары өчен авышлыклар, шулай ук суүткәргеч һәм канализация булырга тиеш;

119.2. базар территориясендә төп жыештыру аны япканнан соң башкарыла. Көндөз каты көнкүреш калдыклары белән тутырылган чүплекләргә чистарталар;

119.3. елның жәйге чорында базар территориясендә мәжбүри рәвештә атна саен дымлы жыештыру башкарыла;

119.4. базар территориясендә бер урна 40 кв. м мәйдан исәбенән куела, шул ук вакытта алар арасында прилавка линиясе буйлап ераклык 10 метрдан артмаска тиеш;

120. Базар территориясендә һәм аның янында урнашкан оешмалар, сәүдә һәм көнкүреш хезмәте күрсәтү предприятиеләре, киосклар, сәүдә палаткалары һәм павильоннары эшчәнлегә каты көнкүреш калдыкларын чыгару һәм урнаштыру буенча хезмәтләр күрсәтүгә килешү төзмичә рөхсәт ителми.

121. Сәүдә һәм (яки) жәмәгать туклануы объектларын жыештыру һәм санитар тоту:

121.1. сәүдә һәм (яки) жәмәгать туклануы объектлары территорияләрен тулысынча чистарту тәүлегенә ике тапкырдан да ким (иртән һәм кич) башкарылмый. Көндөз патруль жыештыру вакытында калдыклар белән тутырылган чүплекләр чистартыла;

121.2. сәүдә һәм (яки) жәмәгать туклануы объектларына керү юлында

бер үк формада һәм төстә икедән дә ким булмаган урна куела;

121.3. вакытлыча урам сәүдәсе урыннарында 10 м радиуста газоннарда һәм тротуарларда савытларны һәм товарны урнаштыру рөхсәт ителми;

121.4. калдыкларны чыгару тәмин ителә.

122. Башка сәүдә мәйданчыклары, стационар булмаган ваклап сату челтәре, социаль-мәдәни билгеләнештәге объектлар территорияләрен жыештыру аларны япканнан соң елның жылы вакытында алдан су сибеп башкарыла. Агымдагы жыештыру көн дәвамында башкарыла. Көндәлек көнкүреш калдыкларын чыгару тәмин ителә.

123. Халык күпләп була торган һәм ял итә торган урыннары төзекләндерү:

123.1. кешеләрнең күпләп ял итү һәм булу урыннары территориясендә төзекләндерү элементларының мәжбүри исемлеге каты өслекләр (плитка яки асфальт рәвешендә), өслекләрнең тоташтыру элементлары, яшелләндерү, эскәмияләр, чүп-чар өчен урналар һәм кече контейнерлар, урам техник жиһазлары, яктырту жиһазлары, архитектура-декоратив яктырту жиһазлары, жирлек мәгълүмат йөртүчеләре, яшелләндерү участокларын саклау элементларын (металл коймалар, махсус капламалар һ.б. рәвешендә) үз эченә ала;

123.2. пляжлардан тыш, ял итү һәм кешеләр күпләп була торган барлык территорияләргә дә каты өслекле яки утыртылган үлән яки яшел үсентеләр булган үсемлек грунт булырга тиеш;

123.3. ял итү һәм кешеләр күпләп жыела торган урыннар территорияләрендә яшелләндерү участкаларын чәчәк түтәлләре, газоннар, ялгыз, төркем утыртмалары, вертикаль, күптәруслы, яшелләндерүнең мобиль формалары рәвешендә проектларга кирәк;

123.4. кешеләр күпләп ял итү һәм булу урыннары жиһазландырылган һәм эшли торган бәдрәф кабиналары белән жиһазландырылырга тиеш;

123.5. пычранган саен фонтаннар, буалар, елга ярлары ял итү урыннары территорияләрендә яки кешеләр күпләп жыела торган урыннарда чистартылырга тиеш;

123.6. массакүләм чаралар үткәргәндә, аларны оештыручылар чаралар үткәрү урынын жыештыруны, аның янәшәсендәге территорияләрне төзекләндерүне тәмин итәләр. Чараны үткәрү урынын жыештыру һәм аның янәшәсендәге территорияләрне төзекләндерү һәм бозылган төзекләндерү эшләрен торгызу тәртибе чараны үткәргүгә тиешле рөхсәт алу стадиясендә билгеләнә.

124. Халык күпләп ял итә торган урыннар территорияләрендә рөхсәт ителми:

124.1. савытларны һәм сәүдә жиһазларын моның өчен билгеләнмәгән урыннарда өеп куерга һәм сакларга ;

124.2. территорияне житештерү һәм куллану калдыклары белән пычрату;

124.3. автотранспорт чараларын юарга һәм ремонтларга, файдаланылган ягулык-майлау сыекчаларын агызырга;

124.4. автостоянкалар, гаражлар, аттракционнар урнаштыру,

билгелэнгән тәртипне бозып реклама конструкцияләре урнаштыру;

124.5. газоннарға, табиғый һәм ясалма яшеллэндәрү объектларына зыян китерү;

124.6. кече архитектура формаларын бозу һәм аларны билгелэнгән урыннарыннан күчерү;

124.7. сыек азык-төлек калдыкларын сатуратор жайланмаларыннан суга, тротуарларға, газоннарға һәм бистә юлларына сибәргә;

125.8. автотранспорт чараларының түләүле парковкаларын законсыз оештырырга;

125.9. стационар булмаган объектларны үз белдеге белән урнаштыру;

125.10. тротуарларның асфальт-бетон өслеген, якин-тирә яшел зоналарның һәм территорияләрне төзеклэндәрүнең башка элементларының бөтенлеген бозарға;

125.11. территориясендә сәүдә-суыткыч жиһазларын урнаштыру;

125.12. халыкның каты көнкүреш калдыкларын жыю өчен билгелэнгән контейнерларға (бункерларға), калдыклар урнаштыру өчен идарәче оешмалар белән килешүе булмаса, каты көнкүреш калдыкларын контейнерларға (бункерларға) куярга;

125.13. тимер-бетон блоklar, багана, коймалар, шлагбаумнар, корылмалар һәм башка жайланмалар урнаштыру юлы белән тротуарларны рөхсәтсез каплау;

125.14. сәүдә объектывнан читтә товар кую;

126.15. учак кабызырга, шул исәптән ачык уттан файдалануны күздә тоткан чаралар үткәрергә, мангалларны һәм ачык ут ярдәмендә ризык эзерләү өчен башка жайланмалар кулланырга.

Күпфатирлы йортның йорт яны территориясен жыештыру, карап тоту һәм төзеклэндәрү

127. Йорт яны территориясен жыештыру:

127.1. жыештыру түбәндәге тәртиптә үткәрелергә тиеш: тротуарларны, жәяүлеләр юлларын (бозлавык һәм тайгак булган очракта - ком сибү), ә аннары ишегалды территорияләрен жыештыру;

127.2. кар чистартудан тыш, кар яуган вакытта башкарыла торган жыештыру 8.00 сәгатькә кадәр бара.

Механикалаштырылган жыештыруны машина тизлеге 4 км/сәг. кадәр көндөзгә вакытта үткәрергә рөхсәт ителә.

128. Жәйге жыештыру:

128.1. йорт яны территорияләрен жәйге жыештыру: себерү, юу яки кул белән, яки махсус машиналар ярдәмендә су сибү - күбесенчә иртәнге һәм соңарып, кичке сәгатьләрдә башкарылырга тиеш;

128.2. тротуарларны бары тик ачык тротуарларда гына, туры сызыклы юл белән каплый торган һәм биналардан урамның йөрү өлешенә юнәткән юлларға юарга кирәк;

128.3. көннең эссе вакытында тротуарларға су сибү кирәк булганда, тәүлегенә ике тапкырдан да ким булмаска тиеш.

129. Кышкы жыештыру:

129.1. түбөлөрдө жыелган кар жиргэ вакытында төшерелергэ һәм юл буге полосасына өелергэ, э киң тротуарларда теземнэргэ формалаштырылырга тиеш;

129.2. чистартылган кар тротуарлардан машиналар йөри торган юлдан соң кырый полоса өлөшөнэ, э ишегалларында-складлау урыннарына өелергэ тиеш;

129.3. квартал эчендэге йөрү юлларынан жыелган карны бер үк вакытта бортлы таш белэн янэшэ урнашкан өемгэ һәм көртлэргэ салырга яки, кагыйдэ буларак, роторлы кар чистарткычлар ярдэмендэ юл кырында урнаштырырга кирэк;

129.4. урамнарның машиналар йөри торган өлөшөннэн газоннар белэн аерылып торган 6 метрдан артык киңлектэге тротуарларда, карны тротуар уртасына алга таба чыгару өчен эттереп куярга рөхсэт ителэ;

129.5. тротуарларда теземнэргэ һәм өемнэргэ кар салу эшлэре кар яуган вакыттан соң алты сэгатытэн дэ соңга калмыйча, э калган территориялэрдэ 12 сэгатытэн дэ соңга калмыйча төгэллэнергэ тиеш;

129.6. чиста, куллану калдыклары, ком-тоз катнашмасы һәм реагентлар белэн пычранмаган ишегалдында, квартал араларындагы юллардан жыела торган карны яшел үсентелэргэ зыян китермичэ, кар суларын ерып жибэреп өеп куерга рөхсэт ителэ;

129.7. тротуарларны һәм квартал эчендэге юлларны кулдан чистартканда кар тулысынча, кыргычлар астына кадэр жыелырга тиеш. Камиллэшмэгэн катламнар булган очракта, карны алга таба тыгызлау өчен кар катламы калдырып, жыярга кирэк;

129.8. тайгак булса, юл катламнарын ком-тоз катнашмасы белэн эшкэртү норма бугенча 0,2-0,3 кг/м исэбэннэн бүлгечлэр ярдэме белэн башкарылырга тиеш;

129.9. эшкэрткэннэн соң йомшартылган боз кисэклэре этелергэ яки себерелергэ тиеш, аларның ачык грунтка, агачлар яки газоннарга элэгүенэ юл куелмаска тиеш

130. Яз житү белэн тормышка ашырыла:

130.1. канауларны юдырту һәм чистарту, кар сулары нормаль аксын өчен кирэк булган урыннарда су агуны тээмин итү өчен чистарту;

130.2. системалы рэвештэ люкларга һәм яңгыр сулары челтэренен кабул итү коеларына кар суы кудыру;

130.3. кар эреп беткэннэн соң ишегалды территориялэрен кардан һәм боздан чистарту.

131. Күпфатирлы йортның йорт яны территориясен карап тоту:

131.1. күпфатирлы йортның йорт яны территориясен (алга таба - йорт яны территориясен) карап тоту үз эченэ ала:

1) даими жыештыру;

2) карау һәм яңгыр сулары коеларының люкларын һәм рэшэتكэлэрен, дренажларны, лотокларны, үткэргеч торбаларны ремонтлау һәм чистарту;

3) инженерлык челтэрлэренен күзэтү коеларына, янгында су белэн

тээмин итү чыганаclarына (гидрантларга, сулыкларга һ.б.) тоткарлыксыз керү мөмкинлеген тээмин итү;

4) каты көнкүреш һәм зур габарит калдыклары жыю һәм чыгару;

5) яшеллэндерү һәм булган яшел үсентеләрне карау;

6) кече архитектура формаларын карап тору, агымдагы һәм капитал ремонт.

132. Калдыкларның барлык төрләрә контейнерлар һәм бункерларга жыелырга тиеш, алар су үткәрми торган катламлы контейнер майданчыкларына, каты көнкүреш калдыкларын жыю нормаларына туры китереп, тиешле күләмдә жыелырга тиеш.

133. Күп фатирлы йортларда яшәүче гражданныр:

133.1. йорт яны территорияләрен чиста һәм тәртиптә тоталар;

133.2. каты көнкүреш һәм зур габаритлы калдыкларны бары тик махсус контейнерларга һәм йорт яны территорияләрендә урнашкан махсус майданчыкларга гына урнаштыралар.

134. Идарәче оешмалар тээмин итәләр:

134.1. каты көнкүреш калдыклары өчен контейнерлар урнаштыру;

134.3. расланган график нигезендә каты көнкүреш һәм зур габарит калдыклары чыгару;

134.4. контейнерлар (бункерлар) һәм контейнер майданчыклары, аларга керү урыннары чисталыкта һәм төзек хәлдә тоту;

134.5. подъездларга керү юлларында чүп-чар өчен урналар кую, эскәмияләр кую һәм аларны вакытында чистарту;

134.6. тайгак участкаларны ком-тозлы һәм (яки) махсус бозлавыкка каршы катнашмалар белән эшкәртү;

134.7. яшел үсентеләрне һәм газоннарны саклау һәм квалификацияле карау;

134.9. тышкы яктырту чараларын төзек хәлдә тоту, караңгы төшү белән аларны кабызу.

135. Йорт яны территориясендә рөхсәт ителми:

135.1. яфрактарны, калдыкларның теләсә нинди төрләрен һәм чүп-чарны яндыру;

135.2. хужалык майданыннан тыш киём-салым, келәмнәр һәм башка предметларны элөп куярга;

135.3. контейнер майданчыкларына керү юлларын томаларга;

135.4. урам һәм юлларның машиналар йөри торган өлешенә, тротуарларга, газоннарга һәм яшел зоналарга контейнерлар (бункерлар) куярга;

135.5. йорт яны территорияләрен тотып алырга, шул исәптән шлагбаумнарны яки үтәлисез йөрү өчен автоматик юлларны, билгеләнгән тәртипне бозып рөхсәтсөз куярга;

135.6. йорт ишегалларын рөхсәтсөз төзөргә;

135.7. йорт яны территориясен тимер-томыр, көнкүреш һәм төзелеш калдыклары һәм материаллар, шлак, көл һәм башка житештерү һәм куллану калдыклары белән бүлөп куярга, тараны складларга һәм сакларга;

135.8. юынтык суларны түгү, чүп-чарны һәм калдыкларны ташлау;

135.9. автотранспорт чараларына түлөүлө машина кую урыннары оештыру;

135.10. квартал эчендәге юлларны тимер-бетон блоklar, баганалар, коймалар, шлагбаумнар, объектлар, корылмалар һәм башка жайланмалар урнаштыру юлы белән рөхсәтсез каплау;

135.11. машиналарны юу, ягулык материалларын агызу, машинаның тормозын, тавышын көйлөү;

135.12. кешеләр сәламәтлегенә һәм әйләнә - тирә мохиткә тискәре йогынты ясый торган теләсә нинди эшне башкарырга;

135.13. кунак йортларыннан кала, сәүдә һәм жәмәгать туклануы предприятиеләре, палаткалар, киосklar, лареклар, мини-базарлар, павильоннар, жәйге кафелар, житештерү объектлары, автомобильләре, көнкүрөш техникасын, аяк киемен вак-төяк ремонтлау предприятиеләре, шулай ук машина кую урыннары урнаштыру;

135.14. йорт яны территориясенә ишегаллары буйлап транспортның транзит хәрәкәтен тормышка ашыру;

135.15. учак кабызырга, шул исәптән ачык уттан файдалануны күздә тоткан чаралар үткәрергә, мангалларны һәм ачык ут ярдәмендә ризык эшкәртү өчен башка жайланмалар кулланырга;

135.16. ел фасылына карамастан, яшелләнделерелгән территорияләрдә, балалар, спорт һәм хужалык майданчыкларында транспорт чараларын, шул исәптән комплектланмаган (төзөк булмаган), урнаштыру, торгызу эшләрен мәжбүри үткәргү шарты белән, бу территорияләрдә кирәкле эшләрен башкару очраklarыннан тыш.

136. Идарәче оешмалар тәэмин итәләр:

136.1. яшел утыртмаларның сакланышын һәм бөтенлеген;

136.2. жәй көне коры һава шартларында газон, чәчәк түтәлләре, агачлар һәм куакларга су сибү;

136.3. төзелеш материалларын, ком, чүп-чар, кар, боз һ.б. куймыйча газоннарның саклануы һәм бөтенлеге;

136.4. агачлар һәм куаклар утырту, юллар челтәрен үзгәртү һәм жиһазлар урнаштыру, агротехник шартларны саклап билгеләнгән тәртиптә килештерелгән проектлар буенча гына яңадан планлаштыру.

137. Йорт яны территориясен төзөкләндерү:

137.1. һәр йортның территориясендә, кагыйдә буларак, булырга тиеш:

1) кием киптерү өчен, кием-салым, келәмнәр һәм өй әйләнеше предметларын чистарту өчен хужалык майданчыгы;

2) өлкәннәр өчен ял итү майданчыгы;

3) балалар өчен уен һәм спорт майданчыкларын яшелләндерү һәм балаларның жәйге һәм кышкы ялы өчен кече архитектура формаларын кирәкле жиһазлар белән тәэмин итү.

138. Әгәр территориянең күләме мөмкинлек бирә икән, участок чикләрендә этләренә йөртү өчен майданчык урнаштырылырга мөмкин.

139. Йортлар подъездлары каршындагы майданчыклар, юл йөрү һәм

жэяүлелэр юллары каты өслекле булырга тиеш. Каты өслек урнаштырганда кар һәм яңгыр суларына иркен агу мөмкинлеге каралырга тиеш

140. Торак йортларга урнаштырылган жәмәгать билгеләнешендәге биналар йортның торак өлешенән изоляцияләнгән керү юллары булырга тиеш, шул ук вакытта персонал автотранспортның тукталышы ишегалды территориясеннән читтә урнашырга тиеш.

141. Жәмәгать билгеләнешендәге биналар өчен материаллар, продукция ташу тэрэзэлэр һәм фатирларга керү юллары урнашкан торак йорт ишегалды ягыннан рөхсэт ителми. Бушатуны торак йортларның тэрэзэсез ягыннан жир асты тоннельлэре яки ябык дебаркадерлар, юллар ягыннан башкаралар.

142. Транспорт чараларын квартал эчендәге территорияләрдә урнаштыру кешелэрне, шулай ук жыештыру һәм махсус техниканы тоткарлыксыз йөртүне тэемин итэргэ тиеш.

Шэхси торак төзелеше территорияләрен жыештыру

143. Торак йортлар хужалары көн саен жир кишэрлеген (шул исэптэн кардан да) жыештыралар.

144. Шэхси торак төзелеше территориясендә рөхсэт ителми:

145.1. карны этеп чыгарырга, чүп-чарны ташларга, шлак ташларга, өй тирэсенә сыек көнкүреш калдыклары агызырга;

145.2. юлларның йөрү өлешенә, ишегаллары һәм янэшэсендәге территорияләрдән чистартылган кар һәм боз чыгарырга яки күчерергэ.

V. Территорияне төзеклэндерү элементларына талэплэр

146. Территорияне төзеклэндерүнең аерылгысыз компоненты булган территорияне төзеклэндерү элементлары булу проект документларында гамэлдәге закон талэплэре нигезендә эшлэнергэ һәм каралырга тиеш.

Мэдэни мирас объектларын саклау зоналарында урнашкан территорияне төзеклэндерү элементларына проект документлары мэдэни мирас объектларын саклау, куллану, популярлаштыру һәм дэүлэт тарафыннан саклау өлкэсендә вэкалэтле органнар белэн килештерелэ.

Озак вакыт яки даими файдаланучы территорияне төзеклэндерүнең стационар элементлары аларны кулдан күчерү мөмкинлеген булдырмас өчен беркетелергэ тиеш.

147. Төзеклэндерү элементларын, аларны торгызу һәм ремонтлау эшлэрен дэ кертеп, төзеклэндерү элементлары хужалары башкара.

Яшеллэндерү

148. Яшел үсентелэр территорияне төзеклэндерүнең мәжбүри элементы булып тора.

Төзеклэндерү эшлэрен башкарганда булган яшел үсентелэрне мөмкин кадэр саклап калырга кирэк.

149. Жирлек территориясендә яшеллэндерүнең ике төре кулланылырга мөмкин: стационар - үсемлеклэрне грунтка утырту һәм үсемлеклэрне мобиль

- махсус күчмә савытларга утырту (контейнерлар, вазоннар һ.б.).

Стационар һәм мобил яшелләндерү архитектура-ландшафт объектларын (газоннар, бакчалар, чәчәк түтәлләре, куаклар һәм агачлар белән майданчыклар һ.б.) төзү өчен рельефның табигый һәм ясалма элементларында, түбәләрдә (түбә яшелләндерү), биналарның һәм корылмаларның фасадларында (вертикаль яшелләндерү) кулланылар.

150. Яшелләндерү объектларын карап тоту - яшел үсентеләргә һәм яшелләндерелгән территорияләргә төзекләндерү элементлары белән карау, зур булмаган деформацияләргә һәм күләмле корылмаларның конструктив элементларына зыянны бетерү, шулай ук жәйге һәм кышкы чорда күчмә кече формаларны жыештыру.

151. Яшел үсентеләр хужалары:

151.1. яшел үсентеләргә саклауны һәм квалификацияле карауны тәмин итәләр;

151.2. елның жәй айларында коры һава шартларында газоннарга, чәчәк түтәлләргә, агачларга һәм куакларга су сибүне тәмин итәләр;

151.3. газоннарның сакланышын һәм бөтенлеген тәмин итәләр;

151.4. яшелләндерү объектларында сулыклар булган очракта аларны чисталыкта тоталар һәм аларны 10 елга бер тапкырдан да ким булмаган капитал чистарталар;

152. Яшелләндерелгән территорияләрдә рөхсәт ителми:

152.1. аларның эшчәнлеген һәм хезмәт күрсәтүне тәмин итү өчен билгеләнгән төзелешләрдән тыш төзелеш урнаштыру;

152.2. рөхсәтсез агач һәм куак утырту, газоннарны һәм чәчәкләргә юк итү;

152.3. агачларга һәм башка яшел үсентеләргә гамак, таган, турниклар, кер юу өчен бау, агачларга тышкы реклама һәм мәгълүмат чараларын, күрсәткечләр, афишаларны, игъланнар, агитация материаллары, техник конструкцияләр, юл хәрәкәтендә катнашучыларны мәгълүмати тәмин итү чараларын эләргә, баганалардан, коймалардан, реклама щитларыннан, электр үткәргечләрдән, лампалардан чәнечкеле киртәләр тарттырып куярга;

152.4. стационар булмаган объектларны, шулай ук юл сервисы объектларын урнаштыру, шул исәптән автомобильләр кую урыннарын һәм парковкаларны ел фасылына карамастан урнаштыру;

152.5. төзелеш һәм башка материаллар, калдыклар, чүп-чар, бозлавыкка каршы материаллар һәм башка зарарлы матдәләр, шулай ук ком һәм бозлавыкка каршы реагентлар белән пычранган кар, боз кисәкләргә өеп кую;

152.6. бакчалар казу;

152.7. йорт хайваннарын газоннарда һәм чәчәкләргә йөртәргә;

152.8. яфрактарны, үләнне, ботакларны яндыру, шулай ук аларны лотокларга һәм башка суүткәргеч жайланмаларга себереп төшерәргә;

152.9. чүп-чарны газоннарда ташларга;

152.10. учак кабызырга, шул исәптән ачык уттан файдалануны күздә тоткан чаралар үткәргә, мангалларны һәм ачык ут ярдәмендә ризык эшкәртү өчен башка жайланмалар куллануырга;

152.11. агачларны сок, сумала алу өчен кисергә, аларга башка механик жәрәхәтләр ясарга ;

152.12. яшелләндерелгән территорияләрдә урнашкан скульптураларны, эскәмияләрне, коймаларны, урналарны, балалар һәм спорт жиһазларын бозарга;

152.13. агачларның тамырларын кәүсәсеннән 1,5 метрдан якын ераклыкта ачырга һәм агачларның муенткаларын жир яки төзелеш калдыклары белән күмәргә.

Киртәләр

153. Киртәләрне урнаштыру-төзекләндерүнең өстәмә элементы булып тора.

154. Киртәләр аерыла:

1) билгеләнеш буенча (декоратив, саклагыч, аларның ярашуы);

2) биеклеген буенча (түбән-1,0 м, урта-1,1-1,7 м, югары-1,8-3,0 м);

3) материал төре буенча (металл, тимер-бетон һәм башкалар);

4) караш өчен үткенлек дәрәжәсе буенча (үтә күренмәле, тонык);

5) стационарлык дәрәжәсе буенча (даими, вакытлы, күчмә) һәм башка киртәләр.

Киртәләрне проектлау аларның урнашу урынына һәм гамәлдәге дәүләт стандартлары, сертификацияләнгән эшләнмәләр каталогларына, индивидуаль проектлау проектларына бәйле рәвештә башкарыла.

155. Мәдәни мирас объектлары территорияләрен койма белән әйләндереп алуны әлеге территорияләр өчен билгеләнгән шәһәр төзелеше регламентлары нигезендә башкарырга кирәк.

Өслекләрне каплау

156. Жир өслеге капламы жирлек территориясендә куркынычсыз һәм уңайлы хәрәкәт шартлары тәмин итә, шулай ук жирлек төзелешенң архитектур йөзен формалаштыра.

Төзекләндерү максатлары өчен түбәндәге капламалар билгеләнгән:

1) каты (капиталь) капламалар - монолит яки жыелма капламнар, шул исәптән асфальтобетоннан, цементобетоннан, табигый ташлардан башкарылган;

2) йомшак (капиталь булмаган) капламалар-табигый халәттә, тыгызланган яки ныгытылган кушылмаларда булган табигый яки ясалма материаллардан (шул исәптән ком, вак таш, гранит, керамзит, резин валчыклары) башкарыла торган капламнар;

3) газон капламнары-үлән капламын эзерләү һәм утырту буенча махсус технологияләр буенча башкарыла торган каплау;

4) катнаш капламалар - капламнарны (рәшәткәле плитка яки газон рәшәткәсе, газонга күмелгән яки йомшак катлам) берләштерүче капламалар.

157. Каплау төрләрен сайлап алуны аларның максатчан билгеләнеше нигезендә гамәлгә ашырырга кирәк:

1) каты - мөмкин булган чик йөкләнешне, характерын һәм хәрәкәт

составын, проектлау вакытында гамәлдә булган янгынга каршы таләпләрне исәпкә алып;

2) йомшак-аерым территорияләрне төзекләндергәндә аларның махсус үзенчәлекләрен исәпкә алып (шул исәптән балалар, спорт мәйданчыклары, этләрне урамда йөртү өчен мәйданчыклар, жәяүлеләр юллары);

3) иң экологик булган газон һәм катнаш.

Каты каплау төрләре коры хәлдә 0,6дан ким булмаган, юеш хәлдә 0,4тән ким булмаган тоташтыру коэффициенты белән кытыршы өслекле булырга тиеш.

Өслекләрнең тоташуы

158. Өслекнең тоташу элементларына, гадәттә, төрле төрдәге борт ташлары, пандуслар, баскычлар керә.

Борт ташлары

159. Юл борт ташлары тротуар һәм машиналар йөрү өлеше кисешкән урында, машиналар йөрү өлеше дәрәжәсеннән кимендә 150 мм артык булырга, юл өслеге ремонтланган очракта да сакланырга тиеш.

Транспорт газонга керергә мөмкин булган урыннарында газонга керүне булдырмау өчен югары бортлы таш куллану зарур.

Газон белән жәяүлеләр коммуникацияләре капламы тоташкан жирдә, газон биеклегеннән кимендә 50 мм артучы бакча бортын урнаштырырга мөмкин, бу газонны саклый һәм аның хезмәт итү вакытын арттырып, үсемлек пычрагы, чүп-чар элэгүне булдырмый кала.

Жәяүлеләр зоналары территориясендә төрле типтагы каплау өчен табигый материаллар (кирпеч, агач, валуннар, керамик борт һ.б) кулланырга мөмкин.

Баскычлар, пандуслар

160. Жәяүлеләр коммуникацияләреннән 60 промилдән артык авыш булса, баскычлар урнаштыруны күздә тотарга кирәк.

Сәламәтлек саклау учреждениеләре һәм башка объектлар урнашкан урыннарда жәяүлеләр коммуникацияләрендә, инвалидлар һәм картлар йортларында баскычлар 50 промилдән артык авыш булса, аларга һичшиксез, пандус куюны күз алдында тотарга кирәк.

Бордюр пандусының авышлылыгы 1: 12 кабул ителә.

Төшү һәм күтәрелеш вакытында баскычларның беренче баскычларын ачык контраст буяулар белән аерып буярга кирәк.

Тышкы баскычларның барлык баскычлары бер марш чикләрендә баскычларның киңлегенә һәм биеклегенә буенча бертөрле билгеләнә.

Пандусны томалап торучы конструкцияләр булмаса, 75 мм биеклектәгә киртәле бортикны һәм тотканы күз алдында тотарга кирәк.

Пандус башында һәм ахырында горизонталь юл участкалары тирә-юньдәгә өслекләрдән текстура һәм төс белән аерылып тора.

Ике як буенча да баскычлар яки пандуслар 800-920 мм биеклектә

түгэрэк яки турыпочмаклы, кул белэн тоту өчен уңайлы һәм дивардан 40 мм биеклектә торган тотка карала.

Мәйданчык

161. Жирлек территориясендә түбәндәге мәйданчыклар бар: балалар уйнар өчен, өлкәннәр өчен ял итү, спорт белән шөгыльләнү, чүп жыю урыннары, этләрне урамда йөртү һәм дрессировкалау, автомобиль кую урыннары.

Теркәлгән мәдәни мирас һәйкәлләре һәм аеруча саклаулы табигать территорияләре зоналары чикләрендә мәйданчыкларны урнаштыру һәйкәлләрне саклау, табигатьтән файдалану һәм әйләнә-тирә мохитне саклау буенча вәкаләтле органнар белән килештерергә тәкъдим ителә.

Йорт яны территорияләре, кагыйдә буларак, балалар өчен уен һәм спорт мәйданчыклары белән тәмин ителергә тиеш. Мәйданчыклар төзек һәм имгәнү куркынычы булмаган инвентарь белән тәмин ителергә тиеш.

Балалар мәйданчыклары

162. Балалар мәйданчыклары төрле яшь төркемнәре өчен аерым мәйданчыклар яки яшь мәнфәгатьләренә кагылышлы комплекслы уен мәйданчыклары буларак оештырыла.

Балалар мәйданчыгында территорияне төзекләндерү элементларының мәжбүри исемлегенә түбәндәгеләрне үз эченә ала: йомшак өслек төрләре, газонлы мәйданчык өслеген тоташтыру элементлары, яшелләндерү, уен жиһазлары, эскәмияләр һәм урналар, яктырту жиһазлары.

Торак йортлар һәм ижтимагый биналар тәрәзәләреннән мәктәпкәчә яшьтәге балалар мәйданчыклары чикләренә кадәр ераклык 10 метрдан да ким булмаска тиеш, кече һәм урта мәктәп яшендәге - 20 метрдан да ким булмаска тиеш, комплекслы уен мәйданчыклары - 40 метрдан да ким булмаска, спорт-уен комплекслары - 100 метрдан да ким булмаска тиеш.

Балалар өчен уен мәйданчыклары контейнер мәйданчыкларыннан 20 метрдан да ким булмаска тиеш

163. Балалар мәйданчыклары булырга тиеш:

163.1. жәй көне тигез булмаган өслекне ком салу белән планлаштыру;

163.2. иртәнге вакытта себерергә һәм юешләтергә;

163.3. мәйданчыкта коймалар һәм корылмалар елга бер тапкырдан да ким булмыйча буялырга, ә ремонт- кирәк булганда гына башкарылырга тиеш;

163.4. транзит жәяүлеләр хәрәкәтеннән, юллардан, борылу мәйданчыкларыннан, кунак тукталышларыннан, калдыклар өчен контейнерлар урнаштыру мәйданчыкларыннан, автотранспорт чараларын даими һәм вакытлыча саклау участкаларыннан аерым торырга тиеш.

Имгәнүләр булмасын өчен мәйдан территориясендә чыгып торучы тамыр яки аскы ботак, жир өслеге өстендә урнашкан иске, киселгән жиһазлар (стойкалар, фундаментлар) булуы рөхсәт ителми (кагыйдә буларак, турниклар һәм качельлар).

Якын-тирә территорияләрне реконструкцияләгәндә балалар майданчыклары территориясендә эш алып бару һәм төзелеш материалларын урнаштыру рөхсәт ителми.

Яктырту жиһазлары, кагыйдә буларак, майданчык урнашкан территорияне яктырту режимында эшләргә тиеш.

Яктырту жиһазларын 2,5 метрдан ким биеклектә урнаштыру рөхсәт ителми.

Уен жиһазларын урнаштыру куркынычсызлык норматив параметрларын исәпкә алып башкарылырга тиеш.

164. Балалар майданчыкларын карап тоту һәм аларда куркынычсызлыкны тәмин итү өчен җаваплылык аларны гамәлгә ашыручы затларга йөкләнә.

Спорт майданчыклары

165. Спорт майданчыклары халыкның барлык яшь төркемнәре өчен дә физкультура һәм спорт белән шөгыйльләнү өчен билгеләнгән.

Спорт майданчыгы территорияне төзекләндерү элементларының мәжбүри исемлеген үз эченә ала: йомшак яки газон өслеге (жәйге чорда), спорт жиһазлары.

Спорт майданчыклары яшелләнделә һәм койма белән әйләндереп алына. Яшелләндерү майданчыгы периметры буенча урнаштырыла, вертикаль яшелләндерү кулланырга мөмкин. Койманың биеклегенә 2,5-3 м тәшкил итә, бер-берсенә карата майданчыклар тоташкан урында-1,2 м дан да ким түгел.

Спорт жиһазлары спорт, физкультура майданчыкларында яки рекреация составында махсус жиһазландырылган жәяүлеләр коммуникацияләрендә (сәламәтлек сукмакларында) урнаштырыла. Махсус физкультура снарядлары һәм тренажерлар рәвешендәге спорт жиһазлары завод эшләп чыгарган, шулай ук махсус эшкәртелгән өслекле бүрәнәдән һәм бруслардан эшләнгән булырга мөмкин (ярыклар, сколлар һ.б.булмау).

Ял майданчыклары

166. Торак төзелеше территориясендә өлкән халыкның тыныч ял итү һәм өстәл уеннары өчен билгеләнгән ял майданчыклары оештырырга мөмкин. Торак йортларның тәрәзәләреннән тыныч ял итү майданчыклары чикләренә кадәр ераклык 10 метрдан да ким булмаска тиеш, тавышлы өстәл уеннары майданчыклары - 25 метрдан да ким булмаска тиеш.

Ял майданчыгында төзекләндерү элементларының мәжбүри исемлеге гадәттә үз эченә ала: каты өслек төрләре, газонлы майданчык өслеген тоташтыру элементлары, яшелләндерү, ял итү өчен эскәмияләр, эскәмияләр һәм өстәлләр, урналар (ким дигәндә, һәр эскәмиядә берәр), яктырту жиһазлары.

Майданчыкны каплау плиткалар рәвешендә проектларга тәкъдим ителә. Ял итү майданчыклары һәм балалар майданчыклары белән бергә балалар уеннары зонасында каты өслек урнаштырырга киңәш ителми.

Парклар территорияләрендә үлэндә ял итү өчен мәйданчыклары оештырылырга мөмкин.

Этләрне йөртү өчен мәйданчыклар

167. Этләрне йөртү өчен мәйданчыклар вәкаләтле органнар белән билгеләнгән тәртиптә килешенгән урыннарда урнаштырыла.

Этләрне урамда йөртү мәйданчыгы территориясендә төзекләндерү элементлары исемлеге төрле өслек төрләре, коймалар, эскәмияләр, урнарлар, экскрементларны утильләштерү өчен контейнер, яктырту һәм мәгълүмати жиһазларны үз эченә ала. Периметраль яшелләндерүне карау тәкъдим ителә.

Этләрне йөртү өчен мәйданчыклары микрорайоннан һәм торак районның гомуми файдалану территорияләреннән, яшел утыртмалардан ирекле, метрополитен линияләренең техник зоналарында һәм гомуми жирлек магистральләрендә, беренче һәм икенче поясларның су белән тәэмин итү чыганакларының санитар зонасыннан читтә 110 кВттан артык булмаган көчәнешле электр тапшыру линияләре астында урнашырга тиеш.

Торак билгеләнешендәге территорияләрдә урнашкан этләрне йөртү өчен мәйданчыклар күләме 400-600 кв. м чикләрендә кабул ителә, башка территорияләрдә - 800 кв. м. га кадәр, килеп туган төзелеш шартларында, булган территориаль мөмкинлекләрдән чыгып, мәйданчыкларның киметелгән күләме кабул ителергә мөмкин.

Мәйдан чигеннән торак һәм жәмәгать биналары тәрәзәләренә кадәр ераклык 25 метрдан да ким булмаска тиеш, ә балалар учреждениеләре, мәктәпләр, балалар, спорт мәйданчыклары, ял мәйданчыклары участкаларына кадәр - 40 метрдан да ким булмаска тиеш.

Мәйданчык коймасы, кагыйдә буларак, 1,5 метрдан да ким булмаган жиңел металл челтәрдән башкарыла. Элемент һәм койма секцияләре арасындагы ераклык, аның түбән ягы һәм жире хайваннар өчен мәйданчыктан чыгып китәргә яки үзенә жәрәхәт ясарга тиеш түгел.

Мәйданчык территориясендә мәйданчыкны файдалану кагыйдәләре белән мәгълүмати стенд урнаштырылган булырга тиеш.

168. Йорт хайваннары хужалары үз хайваннарының экскрементларын мөстәкыйль рәвештә жыюны һәм утильләштерүне башкаралар.

Эт хужалары хайваннарының башка хайваннарга һәм кешеләргә куркыныч йогынтысын булдырмый калырга, шулай ук тирә-юньдәгеләр өчен санитар нормалар нигезендә тынычлыкны тәэмин итәргә, гамәлдәге санитар-гигиена һәм ветеринария кагыйдәләрен үтәргә тиеш.

Машина тору мәйданчыклары

169. Авыл жирлеге территориясендә түбәндәге төр машина тору урыннары урнашкан: автомобильләрне кыска вакытлы һәм озаклап саклау.

Автотранспорт чараларын озак вакыт һәм кыска вакыт эчендә саклау участогында төзекләндерү элементларының мәжбүри исемлеге түбәндәгеләрдән гыйбарәт: каты өслек төрләре, өслекләрне тоташтыру элементлары, коймалар, чүп-чар өчен урнарлар яки кече контейнерлар,

яктырту жиһазлары, мәғлүмат жиһазлары (күрсәткечләр).

Автотранспорт чараларын озак һәм кыска вакытлы саклау участкаларына керү юллары жәяүлеләр юлларының төп юнәлешләре белән кисешергә тиеш түгел.

Автотранспорт чараларын озак вакыт һәм кыска вакытлы саклау участогы аша транзит жәяүлеләр юлларын оештыру рөхсәт ителми.

Автотранспорт чараларын озак вакыт һәм кыска вакытлы саклау участогы калган территориядән 3 метрдан да ким булмаган яшел үсентеләр полосасыннан изоляцияләнергә мөмкин.

Кече архитектура формалары

170. Кече архитектура формаларын урнаштыру төзелеш, биналарны һәм корылмаларны реконструкцияләү һәм капитал ремонтлау проект документлары, шулай ук “Төзекләндерү” яки эскиз тәкъдимнәре проектлары нигезендә гамәлгә ашырыла.

Кече архитектура формаларын проектлаганда һәм сайлаганда сертификацияләнгән эшләнмәләр каталогларыннан файдаланырга киңәш ителә. Авыл жирлегенең үзәге, бистәдәге күп функцияле үзәкләр һәм кече архитектура формалары зоналары өчен проектлар шәхси проект эшләнмәләре нигезендә проектаньрга тиеш.

171. Кече архитектура формаларына карата төп таләпләр булып тора:

171.1. архитектура һәм ландшафт тирәлеге характерына, территорияне төзекләндерү элементларына туры килү;

171.2. материалларның югары декоратив һәм эксплуатацион сыйфатлары, тышкы мохит йогынтысын исәпкә алып, аларны озак вакыт дәвамында саклап калу;

171.3. ныклык, ышанычлылык, конструкциянең куркынычсызлыгы.

Тышкы реклама һәм мәғлүмат чаралары

172. Тышкы реклама һәм мәғлүмат урнаштыру чаралары.

172.1. Тышкы реклама һәм мәғлүмат урнаштыру чаралары техник яктан төзек һәм эстетик яктан ухоженными булырга тиеш.

Тышкы мәғлүмат чаралары, билгеләнгән такталардан һәм режимлы табличкалардан тыш, вәкаләтле орган белән килештерелгән паспорт нигезендә тышкы мәғлүмат чаралары, билгеләнгән такталардан һәм режимлы табличкалардан тыш, вәкаләтле орган белән килештерелгән паспорт нигезендә урнаштырыла.

Тышкы реклама һәм мәғлүмат урнаштыру чаралары хужалары аларны тиешле халәт белән тәэмин итә, тышкы реклама һәм мәғлүмат чараларын урнаштыру урыннарын үз вакытында ремонтлый һәм жыештыра.

Тышкы реклама һәм мәғлүматны аларга реклама яки мәғлүмати хәбәр урнаштырмыйча урнаштыру һәм эксплуатацияләү, мәғлүмат кырына зыян китерү, шулай ук тышкы реклама чараларын һәм мәғлүматны полиэтилен пленка һәм башка материаллар белән каплау рөхсәт ителми.

Реклама яки мәғлүмати конструкция хужасы территорияне

төзеклэндерүне һәм (яки) фасадның тышкы күренешен монтаждау (демонтаж) булгач өч тәүлек эчендә торгыза.

Тышкы реклама һәм мәгълүмат урнаштыру чаралары, аларның фундаменталь блогы булганда, фундаменталь блок белән бергә сүтелергә тиеш.

Тышкы реклама һәм мәгълүмат чараларын урнаштырганда корылмаларга зыян китерү, шулай ук аларның бөтенлеген, ныклығын һәм тотрыклылыгын киметү рөхсәт ителми.

172.3. Тышкы мәгълүматны урнаштыру чаралары түбәндәге төрдә булырга мөмкин:

- дивар конструкциясе;
- декоратив панно;
- консоль конструкциясе;
- түбә конструкциясе;
- витриналы конструкция;
- учреждение тактасы;
- режимлы табличка;
- модульле төзелеш;
- күләмле-пространстволы композиция;
- щит конструкциясе;
- флаглы композиция;
- махсулаштырылган төзелеш.

172.4. Тышкы мәгълүматны урнаштыру чараларына гомуми таләпләр:

тышкы мәгълүматны урнаштыру чараларын проектлау, эзерләү һәм урнаштыру Россия Федерациясе халыкларының мәдәни мирас объектлары (тарих һәм мәдәният һәйкәлләре) турында төзелеш нормалары һәм кагыйдәләре, Россия Федерациясе законнары таләпләренә, аларны саклау һәм куллану таләпләренә туры китереп башкарылырга тиеш;

тышкы мәгълүмат чараларында мәгълүмат Россия Федерациясе дәүләт теле һәм Татарстан Республикасы дәүләт телләре турындагы закон таләпләрен үтәү белән урнаштырылырга тиеш.

Ике һәм аннан да күбрәк тел куллану очрагында текстлар эчтәлеге һәм техник бизәлеше буенча охшаш, дәрәс һәм аңлаешлы итеп эшләнгән булырга тиеш.

173. Тышкы мәгълүмат чараларын урнаштыру рөхсәт ителми:

1) күпфатирлы торақ йортларның фасадларында:

- торақ бина чикләрендә, торақ булмаган бина белән турыдан-туры алып торган беренче һәм икенче кат арасында урнаштырылган конструкцияләрдән тыш;

- торақ йорт габаритларында урнашкан кеше яшәми торган биналарның чикләреннән тыш, мәгълүмат конструкциясен урнаштыручы зат тарафыннан 1,5 метрдан да артмаган һәм торақ булмаган бина белән турыдан-туры алып торган беренче һәм икенче катлар арасында урнашкан конструкцияләрдән тыш, алып торган торақ йорт габаритларында урнашкан торақ булмаган биналарның чикләреннән тыш;

- тэрэээ һәм ишек проемларын, шулай ук витражларны һәм витриналарны тулысынча яки өлөшчө каплау рәвешендә, шул исәптән, әлеге Кагыйдәләрдә каралган очрақлардан тыш, алдан төзелгән биналарда;

- лоджиялар, балконнар конструкцияләрендә, әгәр бу керү төркеменең проект тәкъдиме белән каралмаган булса;

- бер ишек булганда бер конструкциядән артык;

2) торак булмаган бина фасадларында:

- биш катлы биналарда вертикаль консоль конструкцияләре;

- әлеге Кагыйдәләрдә каралган очрақлардан тыш, икенче кат тэрэээләренең түбән дэрэжэләреннән югарырак;

3) керү төркемнәре фриз, козырекларында:

- бер ишек булганда бер конструкциядән артык;

- керү төркемнәре фризасында урнашкан тэрэээләрдә, фон конструкцияләре рәвешендә;

4) - мәдәни мирас объектларында, тарихи биналарда төзелеш датасы белән 1959 елга кадәр:

- фон конструкцияләре, ут тартмалары, динамик конструкцияләрдән тыш, витриналы һәм консоль конструкцияләр, декоратив панно;

- жемелдәвекле ут кулланып;

- архитектура фоны белән бергә булмаган контрастлы һәм бай төслө ут;

5) әлеге объект проектында каралмаган 400 кв. метрдан артык мәйданлы административ-офис, сәүдә, мәдәни-күңел ачу, спорт объектларында;

6) шәхси яки күпфатирлы торак йортлар территориясендә аерым торучы конструкцияләр рәвешендә;

7) бу Кагыйдәләрдә каралган очрақлардан тыш, биналарда үтә күренмәле проемнарны ябучы һәм чикләүче витриналар, тэрэээләр, аркалар, архитектур детальләр һәм декоратив-сәнгать бизәлеше, суперграфика;

8) эркерларда, колонналарда, пилястраларда, балконнарда;

9) мемориаль такталардан 2,0 метрга якын арада;

10) адреслы атрибутиканы томалаучы (урам исемнәре һәм йортлар номерлары күрсәткечләре);

11) мәгълүмат кырының гомуми мәйданыннан 10% тан артык булган "Кулланучылар хокукларын яклау турында" Федераль законның 9нчы маддәсе (оешманың фирма исеме (атамасы), аның урнашу урыны (адресы) һәм аның эш режимы турында мәгълүмат) нигезендә мәжбүри булмаган мәгълүмат, аерым алганда, товарлар һәм хезмәтләр исемлегә, аренда турында мәгълүмат, биналарны сату, модульле конструкцияләр рәвешендәге элмә такталардан, шулай ук щит һәм витрин конструкцияләрдән тыш;

12) тексттан башка гына сурәтләргә үз эченә алган;

13) төсө буенча фасадның архитектур фоны белән туры килмәү;

14) яктыртуның ачык ысулын кулланып.

VI. Коммуникацияләргә төзөгәндә, ремонтлаганда, реконструкцияләгәндә жир эшләргә үткәргә төп таләпләр

174. Грунтны казу яки юл катламнарын ачу (жир асты коммуникацияларен сузу, реконструкцияләү яки ремонтлау, свай һәм шпунт кую, электр тапшыру линияларен, элемент баганаларын урнаштыру (алмаштыру), яктырту баганалары, грунтны планлаштыру, инженерлык эзләнүләре вакытында эшләр һәм башка эшләр) белән бәйле эшләр бары тик Югары Ослан муниципаль районы Башкарма комитеты тарафыннан бирелгән язма рөхсәт (жир эшләрен житештерүгә ордер) булганда гына башкарыла.

175. Жирлек территориясен төзекләндерү белән бәйле жир, төзелеш һәм ремонт эшләрен оештыру һәм үткәрү тәртибе, жир эшләрен башкаруга ордер ясау һәм алу Муниципаль хокукый актларның билгеләнгән таләпләре нигезендә башкарыла.

176. Яшел утыртмаларны сүтәргә яки күчереп утыртырга кирәк булганда, тиешле тәртиптә Башкарма комитет карарын рәсмиләштерергә һәм яшел утыртмаларны сүтәргә яки күчереп утыртырга кирәк.

177. Жирлек юллары буенча хәрәкәтне вакытлыча чикләү яки туктату вәкаләтле орган тарафыннан юлның ике ягында заказчылар һәм эшләр житештерүчеләр, эшләр сроклары, карап чыгу мөмкин булган маршрутлар турында кирәкле барлык мәгълүматны үз эченә алган мәгълүмат щитын урнаштыру белән мәжбүри рәвештә бирелгән рөхсәт нигезендә гамәлгә ашырыла. Күрсәтелгән щитның рәвеше һәм эчтәлегә рөхсәт бирү буенча муниципаль хезмәт күрсәтүнең тиешле административ регламенты белән билгеләнә.

178. Яраклылык вакыты чыккан ордерлар буенча коммуникацияларне төзегәндә, төзекләндергәндә жир эшләрен башкару рөхсәтсез дип санала.

VII. Уңайлы мохиткә аерым таләпләр

179. Торак мохитне, урамнарны һәм юлларны, мәдәни-көнкүреш хезмәтә күрсәтү объектларын проектлаганда өлкән яшьтәге кешеләр һәм инвалидлар өчен торак пунктларның мохитеннән файдалану мөмкинлеген, әлегә объектларны картлар һәм инвалидлар хәрәкәт итә торган элементлар һәм техник чаралар белән тәмин итүне күздә тотарга тәкъдим ителә.

Өлкән яшьтәге затлар һәм инвалидлар йөри торган техник чараларны һәм жиһазларны проектлау, төзү, урнаштыру заказчы тарафыннан расланган проект документациясе нигезендә яңа төзелеш вакытында тормышка ашырырга тәкъдим ителә.

VIII. Бина (алардагы биналарның) һәм корылмаларның милекчеләренен якын-тирә территорияне төзекләндерүдә катнашу тәртибе

180. Жирлек территорияләренен тиешле санитар торышын тәмин итү, әйләнә-тирә мохитне пычратудан саклау һәм яклау буенча чараларны тормышка ашыру максатыннан, жирлек территориясен килешү буенча жыештыру һәм санитар карап тоту өчен хужалык итүче субъектларга һәм

физик затларга беркетелә.

181. Хужалык итүче субъектлар һәм физик затлар, әгәр законда яки килешүдә башкасы каралмаган булса, якындагы территорияне жыештыру һәм санитар карап тотуны түбәндәге тәртиптә башкарырга хокуклы:

181.1. идарәче оешмалар-күп фатирлы йортларның йорт яны территориясе, шулай ук төп фасадның 5 метр радиуста яки урамның машиналар йөри торган өлешенә кадәр күп фатирлы йорт территориясе каршындагы жир участогы (объект юл буенда урнашкан очракта);

181.2. социаль өлкә учреждениеләре (мәктәпләр, мәктәпкәчә учреждениеләр, мәдәният, сәламәтлек саклау, физкультура һәм спорт учреждениеләре) - бирелгән жир кишәрлеге чикләрендә территорияләр, шулай ук төп фасадның 10 метр радиуста урнашкан территориясе каршындагы жир участогы яисә урамның машиналар йөрү өлешенә кадәр (юл буенда объект урнашкан очракта) башка яктан-10 м радиуста;

181.3. күпфатирлы торак йортларда кеше яшәми торган биналарны эксплуатацияләүче затлар бинаның бөтен озынлыгы дәвамында якындагы территорияне, киңлеге - 10 м яисә юл бордюрына кадәр (объект юл буенда урнашкан очракта), идарәче оешма белән килешү булмаган очракта, тирә - юньне жыештырырга хокуклы;

181.4. сәнәгать предприятиеләре һәм барлык милек формаларын оештыру - аларга керү юллары, тротуарлар, алар янындагы коймалар, санитар-сак зоналары. Предприятиеләрнең санитар-сак зоналары гамәлдәге санитар кагыйдәләр һәм нормалар таләпләренә туры китереп билгеләнә;

181.5. төзүче - төзелеш мәйданчыкларының якин-тирә территорияләре һәм аларга керү юллары, гамәлдәге төзелеш нормалары һәм кагыйдәләре нигезендә 50 м радиуста;

181.6. торак йортлар хужалары -бирелгән жир кишәрлеге чикләрендә (яки жир участогы билгеләнгән тәртиптә рәсмиләштерелмәгән очракта, фактта урнашкан жир кишәрлеге чиге буенча) һәм яисә урамның машиналар йөри торган өлешенә кадәр 5 м (объект юл буенда урнашкан очракта);

181.7. стационар булмаган объектлар (лотоклар, киосклар, павильоннар һәм башка стационар булмаган сәүдә объектлары) һәм сезонлы кафелар хужалары - жир кишәрлеге объектын урнаштыру өчен бирелгән территория һәм тышкы чиктән 10 м ераклыкта һәм урамның машиналар йөри торган өлешенә кадәр (объект юл буенда урнашкан очракта);

181.8. базарларның идарә компанияләре, сәүдә һәм жәмәгать туклануы оешмалары (рестораннар, кафе, кибетләр) - бирелгән жир участогы чикләрендә һәм участок чикләреннән 50 м радиуста якин-тирә территория (объект юл буенда урнашкан очракта);

181.9. биналарның милекчеләре яки башка хокукка ия булучылар - бина периметры, корылма яки бирелгән жир участогы чикләре һәм участок чикләреннән 10 м радиуста якин-тирә территория (объект юл буенда урнашкан очракта);

181.10. автомобиль юлына бүлеп бирелгән полоса чикләрендә һәм башка

жир кишәрлекләрендә урнашкан ягулык станцияләре-бирелгән жир кишәрлеге чикләрендә һәм участок чикләреннән 50 м радиуста урнашкан территория һәм урамның машиналар йөри торган өлешенә кадәр;

181.11. гараж кооперативлары-бирелгән жир участогы чикләрендә, участок чикләреннән 50 м радиуста урнашкан территория һәм урамның машиналар йөри торган өлешенә һәм аларга керү юлларына кадәр;

181.12. жирләү урыннары-бирелгән жир кишәрлеге чикләрендә һәм участок чикләреннән 10 м радиуста якин-тирә территория;

181.13. гомуми файдаланудагы территорияләр - бурычлар вәкаләтле органга йөкләнә;

181.14. жир кишәрлекләре хокукына ия булучылар - бирелгән жир кишәрлеге чикләрендә (яки жир участогы билгеләнгән тәртиптә рәсмиләштерелмәгән очракта, фактта урнашкан жир участогы чиге буенча) һәм жир участогының тышкы чигеннән 5 м ераклыкта яки урамның машиналар йөри торган өлешенә кадәр (объект юл буенда урнашкан очракта);

181.15. автотранспорт чараларын озак һәм кыска вакытлы саклау тукталышлары хужалары-бирелгән жир кишәрлеге чикләрендә территория һәм аның янәшәсендәге территория жир кишәрлегенә тышкы чигеннән 10 м ераклыкта һәм урамның машиналар йөри торган өлешенә кадәр (объект юл буенда урнашкан очракта).

IX. Йорт хайваннарын һәм кошларны тоту

182. Йорт хайваннарын һәм кош-кортларны карап тоту өченче затларның хокукларын һәм законлы мәнфәгатьләрен бозмаска тиеш. Йорт хайваннары һәм кошлар китерелгән зыян өчен аларның хужалары гамәлдәге РФ законнары белән билгеләнгән тәртиптә җаваплы.

183. Йорт хайваннары хужалары үз хайваннарының экскрементларын мөстәкыйль рәвештә җыюны һәм утильләштерүне башкаралар.

184. Авыл жирлегендә яшәүче авыл хужалыгы терлекләрен (сыер, сарык, кәжә, дунгыз һәм башкалар) һәм кошларны тоту шәхси торак йорт яны участкалары территорияләрендә рөхсәт ителә.

185. Барлык продуктив хайваннар (мөгезле эре терлек, кәжәләр, сарыклар, дунгызлар, атлар), гражданның яшәү урыны буенча ветеринария учреждениеләрендә ел саен янадан теркәү юлы белән, биркәләнүгә һәм теркәлүгә тиеш.

186. Йорт хайваннарын жирле үзидарә органының норматив-хокукий акты белән билгеләнә торган көтү урыннарында хужасы күзәтүе астында яки аның кушуы буенча башка затның күзәтүе астында рөхсәт ителә.

187. Йорт хайваннарын 7.00 сәгатьтән 23.00 сәгәткә кадәр урамда йөртү рөхсәт ителә. Башка вакытта урамда һәм торак йортларның ишегалларында тынлыкны тәмин итү өчен хужалар чаралар күрергә тиеш.

188. Этләрне гомуми ишегалларына һәм урамга, өч айга кадәрге этләрдән тыш, кыска бәйдә һәм намордникта гына чыгарып була.

189. Хужалар йорт хайваннарының һәм кошларының ишегалларының,

тротуарларның, урамнарның, паркларның, газоннарның, балалар майданчыклары, скверларның, майданнарның, шулай ук торак йортларның подъездларының пычрануына юл куймаска тиеш. Эт, мәчеләр һәм башка вак хайваннарны урамда йөргәндә, хужасы үз вакытында майданчыкларда чүп контейнерларына ташларга тиешле йорт хайваннарының экскрементларын тулысынча жыюны тээмин итә торган кирәк-яраклар булдырырга тиеш.

190. Этне бәйдән махсус урыннарда гына ычкындырырга була. Махсус билгеләнгән майданчыклар булмаганда, жирле үзидарә органының норматив-хокукый акты белән билгеләнә торган буш урыннарда, һәм башка урыннарда йөрү рөхсәт ителә.

191. Этләрне өйрәтү бары тик яхшы итеп әйләндереп алынган майданнарда яки жирлек территориясеннән читтә генә алып барыла ала.

192. Йорт хайваннарын юл буйлап бары тик тәүлекнең якты вакытында гына куып барырга кирәк, шул ук вакытта аларны юлның уң ягына якынарак куып барырга кирәк. Йорт хайваннарын грунт юллары һәм сукмаклардан бару мөмкинлеген булганда асфальт түшәлгән юл буенча куып бару тыела.

193. Урамнарда йорт терлекләрен калдырганда, хужалары яшел үсентеләрне бозудан һәм терлек куып баруға киткән чыгымнарны каплай.

194. Йорт кәжәләре йорт яны территориясенә эчендә генә яки көтүлекләренә хужалары күзәтүе астында гына булырга тиеш.

195. Рөхсәт ителми:

1) хайваннарны балалар майданчыкларына, мәктәпләр, балалар бакчалары территорияләренә, ашханәләргә, сырхауханәләргә, азык-төлек кибетләренә кертергә;

2) йорт хайваннарын урамда, пляжларда йөртү һәм сулыкларда аларны коендыру;

3) тыю язуы булган очракта, учреждениегә хайваннарны кертү;

4) торак пунктлар территориясендә караучысыз хайваннар һәм кошларны чыгару;

5) исерек хәлдәге затларга, шулай ук ундүрт яшкә житмәгән затларга хайваннарны карату;

6) балкон, лоджияләрдә, торак йортларның гомуми файдалану урыннарында (чиктәш фатирлар коридорлары, баскычлы читлекләр, чарлактар, подвал һәм башка ярдәмче биналарда) йорт хайваннарын һәм кошларын даими тоту;

7) махсус чаралар (күргәзмәләр һәм башкалар) үткөрү урыннарыннан тыш, әлегә урыннарда йорт хайваннарының булуы.

196. Йорт хайваннары һәм кош хужалары бурычлы:

1) хайваннар авыруларын кисәтүне һәм терлекчелек продуктларына ветеринария-санитария мөнәсәбәтләрендә иминлекне тээмин итә торган хужалык һәм ветеринария чараларын гамәлгә ашырырга, әйләнә-тирә мохитнең терлекчелек калдыклары белән пычрануына юл куймаска, шулай ук ел саен яңадан рәсмиләштерү чорында мәжбүри дөвалау-профилактика чараларын үткәргә;

2) хайваннар тору урынына даими контроль ясарга;

3) хайваннар чирлэгэндә һәм алар егылган очракта, шулай ук алар үзләрен шикле тотканда кичекмәстән ветеринария учреждениеләре белгечләренә хәбәр итәргә. Алар килеп житкәнче авыру билгеләре булган хайваннарны аерып куерга;

4) терлекләрне карау, диагностика тикшеренүләре, саклау прививкалары һәм дөвалау-профилактик эшкәртү өчен ветеринария белгечләре таләбе буенча бирергә.

197. Үлгән терлекләрне күмү махсус билгеләнгән урында махсулаштырылган оешма тарафыннан башкарыла.

198. Үз территорияләрендә каравылчы этләре булган оешмалар бурычлы:

1) этләрне гомуми нигезләрдә теркәргә;

2) этләрне ныклы бәйдә тотарга;

3) килүчеләрнең хайваннар янына килү мөмкинлеген булдырмакка;

4) территориягә кергәндә кисәтү язуы булган очракта, этләрне эштән туктатылган вакыттан алып яхшы киртәле территориядә генә бәйдән ычкындырырга.

199. Жәмәгать урыннарында озата баручылардан башка гына булган күзәтүчесез хайваннар тотылырга тиеш.

200. Күзәтүчесез хайваннарны аулау жирле үзидарә органнары белән төзелгән килешү буенча махсулаштырылган предприятие яки башка зат тарафыннан башкарылырга мөмкин.

201. Караучысыз хайваннарны тоту буенча чараларны гамәлгә ашыру хайваннарга карата гуманлы мөнәсәбәт һәм ижтимагый эхлак нормаларын үтәү принципларына нигезләнә.

202. Рөхсәт ителми:

1) судның тиешле карарыннан башка фатирлардан һәм шәхси йортлар территориясеннән хайваннарны алып чыгарга;

2) кибет, даруханәләр, коммуналь хезмәт күрсәтү предприятиеләре янында этләрне бәйдән ычкындырырга;

3) ветеринария органнары тәкъдименнән башка тоту өчен приманкалар кулланырга.

Х. Кагыйдәләреннән үтәлешен контрольдә тоту

203. Физик һәм юридик затлар, вазыйфаи затлар жирлек территориясен төзекләндерү буенча әлеге Кагыйдәләр белән билгеләнгән таләпләренә үтәүне тәэмин итәләр.

204. Әлеге кагыйдәләрне бозган өчен административ хокук бозулар турында Татарстан Республикасы кодексы нигезендә (федераль законнарда һәм Россия Федерациясеннән башка норматив хокукый актларында каралган нормаларны һәм кагыйдәләрне үз эченә алган, аларны үтәмәгән өчен административ хокук бозулар турында Россия Федерациясе Кодексы нигезендә жаваплылык билгеләнгән әлеге кагыйдә нигезләмәләрдән тыш) жаваплылык каралган.

205. Төзеклөндөрү өлкөсөндөгө закон талөплөрөн һәм муниципаль хокукий актларны үтәмэгән яки тиешенчө үтәмэгән өчен жаваплылыкка тарту элөгө талөплөрнө үтөүдән һәм жибөрөлгән житешсезлеклөрнө бетерүдән азат итми.